

BAĞIMSIZLIK
DEMOKRASİ
SOSYALİZM
İÇİN

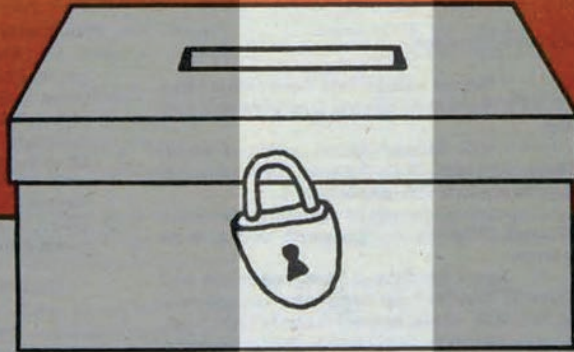
YÜRÜYÜS

HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ SAYI : 24 23. EYLÜL 1975 5 TL

ÜNİVERSİTE
tarafından
TÜSTAV
bağışlanmıştır

Ecevit
ve Portekiz

SİYASİ
CİNAYETLER
DÖNEMİ

TÜSTAV

BU CİNAYETLERİN HESABI SORULMAYACAK MI ?

İKTİDARA GELİŞİNİN 6. AYINDA MC'NİN KANLI BİLANÇOSU:

	Kapatılan Dernek, Tiyatro Sayısı	Silahlı Saldırı Baskın	Lokal ve Binaların Patlayıcı Madde ve Diğer Araçlarla Tahribi	Saldırıya Hedef Olanlar Arasında Göz Altına Alınanlar	Saldırılarda Yaralananlar	Öldürülenler	Boykutlu Direniş Yapan Okul Sayısı	Kapatılan Öğretim Kurumları
Nisan	2	8	3	87	188	4	11	6
Mayıs	-	4	3	439	258	3	1	2
Haziran	1	1	1	400	10	5	-	-
Temmuz	6	1	1	5	21	1	-	-
Ağustos	1	4	30	258	8	1	-	-
Eylül	-	-	1	31	61	2	-	1
TOPLAM	10	18	39	1220	546	16	12	9

MC'nin iktidara gelişinden buyana hemen hemen altı ay geçti. Ülkenin çeşitli yerlerinde tek tek ya da toplu faşist saldırılar 16 kişinin ölümüne yol açtı. Dikkatlerden kaçmıyor öldürülenlerden altısının ilericiler öğretmeni olması. Ölenler arasında bir er, bir asubay, bir de iki yaşında çocuk var. Faşizmin siyasi bir cinayeti sonucu yitirdiğimiz devrimci kardeşimiz Harun Karadeniz'i bu listeye dahil etmedik; çünkü onun sorumluların tüm 12 Mart sonrası faşist iktidarlardır.

Öldürülen 6 devrimci öğretmeni:

- Battal Öz, ilkokul öğretmeni. Turgutlu'nun Ahmetli bucağında bir gerici tarafından tabanca ile vuruldu.
  - Murat Gökten, Erdemli'de ilkokul öğretmeni. Evinde öldürüldü.
  - Hüseyin Esen, Sivas'ta ilkokul öğretmeni, 15 Mayıs'ta gece evine baskın yapan faşistlerce öldürüldü.
  - Hikmet Demir, Adapazarı'nda kurşunlanarak öldürüldü. (4 Haziran)
  - Hasan Şimşek, Artvin'in Şavşat ilçesinde gece yarısı yolu kesildi, dövülerek öldürüldü. (12 Haziran)
  - Ali Genç, ilkokul öğretmeni, 15 Eylül gecesini sokakta kurşunlanarak öldürüldü.
- Murat Gökten, Hüseyin Esen, Hasan Şimşek, ve Ali Genç'in katilleri bulunamadı (!). Battal Öz'ün katili ise akli dengesi bozuk gerekçeyle hastahaneye kaldırıldı.

Öldürülen Öğrenciler:

- Mehmet Güngör: Urfa Ticaret Lisesi öğrencisi, 17 Mayıs'ta faşist komandoların saldırısıyla öldürüldü.
- Veli Yıldırım: Ankara Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi. Okul kantininde zincir ve sopalarla dövülerek öldürüldü.
- Ahmet Deveci: 26 Ağustos'ta Kırşehir'de dövülerek öldürüldü. Bu öğrencilerin katilleri de ortada yok.

Ayrıca Site öğrencisi Yurdu'nda çalışan Abdi Gönen 25 Nisan'da faşist saldırı sonunda kurşunlanarak öldürüldü. Anneannesinin kucagında faşist kurşunuyla vurulan iki yaşındaki Burçin Öztürk, Kozan Bucağı'nda gericilerce linç edilen assubay Şemsettin Işık ve 23 Haziran'da Diyarbakır'da faşist komando saldırıları sırasında MHP binası civarından atılan kurşunlarla vurulan Kâmil Karabay, Mehmet Aytekin ve Mustafa Kaya da gemi azyaya alan faşizmin kurbanları.

FAŞİST TIRMANIŞ

İşçi sınıfı, emekçiler ve ilericiler üzerindeki yoğun baskı ve saldırı olayları her geçen gün yeni boyutlara ulaşıyor. 12 Ekim seçimleri öncesinde faşizm ortalığa salacağı terörden yarar umuyor. Ana muhalefet partisi CHP'nin seçim toplantıları her gün yeni bir saldırı olayını tanık oluyor. YÜRÜYÜŞ baskıya girmeden önce eldeki en son olay, Ecevit'in Eynesil'deki toplantısına faşistlerin saldırması oldu. Devletin güvenlik kuvvetlerini sık sık görevlerini yapmaya, faşist saldırılarına yakalamaya çağurmak zorunda kalan

Ecevit artık güvercinler uçurmayı düşünmez oldu.

Çünkü çizelgenin ortaya koyduğu çıplak gerçek, güvercin salmanın pek de zamansız olduğunu gözler önüne seriyor. Çizelgedeki rakamlar basının şöyle bir üstünkörü taranmasıyla elde edildi. Faşist tirmanışın kazandığı hız kaygı verici, tüm demokratik ve ilerici güçlerin demokrasi mücadelesinde el ele, omuz omuza çalışmaları gerekiyor. Günlük yaşantıda verilecek ortak kavgalar, ortak direnişler yanında, geleceğe yönelik çalışmaların da devletin, toplum yapısının demokratikleştirilmesi doğrultusunda olmalı.

DEMOKRATİK GÜÇLERİN DAYANIŞMASI

Anayasa Mahkemesince kuruluşu iptal edilmiş mahkemeler tarafından ceza kanunun antidemokratik, faşist maddeleri en katı ve yoğun biçimde uygulanıyor.

İşçiyi işçiyi kırdırmanın hazırlıkları yapıyor. İşçi sınıfının en doğal demokratik eylemleri sindirilmeye, yok edilmeye, olumlu içerikleri boşaltılmaya çalışılıyor. İşçilerin en vazgeçilmez hakkı grev etkisiz hale getirilmeye, işçilerin devrimci sendikalarını seçme özgürlükleri ortadan kaldırılmaya çalışılıyor. Giderek açığa çıkan "örtülü güçler" kullanılıyor.

12 Mart sonrası sözde emeklilerinin de içinde olduğu faşist nüveler ve devrimcilik adına bunlarla objektif olarak aynı doğrultuda girişimde bulunan provokatör gruplar, grev kırıcılığı yapıyor, işçi sınıfının birliğini zedelemeye çalışıyor. TİP'in 14 Eylül basın bildirisinde belirtildiği üzere, "patron - polis - sanı sendika işbirliğinin oluşturduğu grev kurma komiteleri de işçi sınıfının ekonomik ve demokratik hareketini sultas altına almaya çalışıyor."

YÜRÜYÜŞ HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ

SAHİBİ:
Nihat SARGIN

SORUMLU YÖNETMEN:
Taner TUNCEL

TEKNİK SEKRETER:
Uğur OKMAN

KAPAK DÜZENİ: İbrahim NİYAZIOĞLU

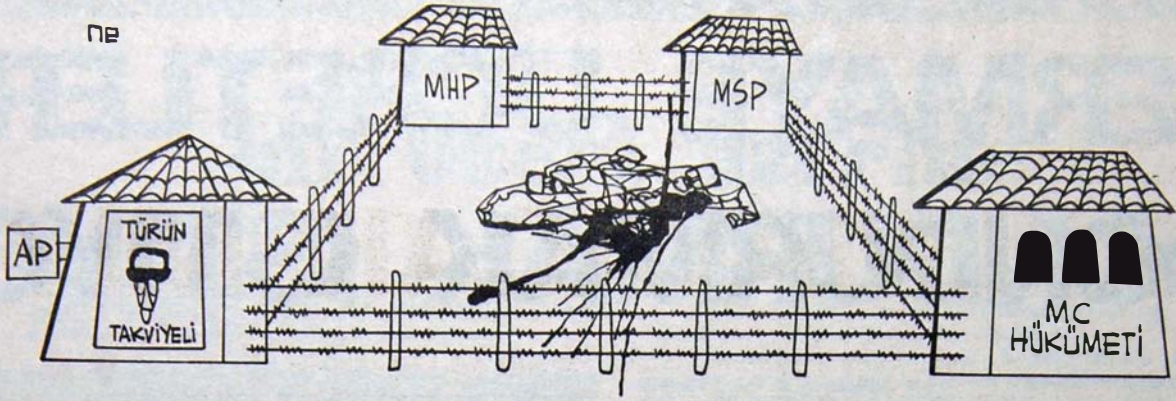
ADRES:
Konur Sokak 15/8
Kızılay - Ankara
Tel: 17 45 81

ABONE KOŞULLARI:
Yıllık: 200 TL
6 aylık: 100 TL

İLAN KOŞULLARI
Arka Kapak Renkli : 7.500 TL
Arka Kapak Siyah Beyaz : 6.000 TL
İç sayfalarda sütun santimi : 20 TL
İç sayfalardaki yayın ilanları % 50 indirimlidir.

Baskı: Daily News Web-Ofset Tesisleri
Dağıtım GAMEDA
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.
Gönderilen yazı ve fotoğraflar iade edilmez.

tekellerle siyasal cinayet

YALÇIN KUÇUK

Bir bilim var. Yüzyılı aşkın bir zamandır her olayda kendisini doğrular. Dünyanın her yerinde, zamanın her kesitinde. Bu bilimin yasalarından birisi şu: Tekelci kapitalizm, en gerici rejimdir. Tekelci kapitalizm, tekellerle toplumun en geri kesit ve tabakalarının ittifak kurduğu bir rejim. Varlığını, bu en geri ittifaka, bu en geri ittifakın gerektirdiği eylemlere borçlu olan bir sistem. Türkiye, şimdi bu bilimi bir kez daha doğruluyor.

Tekelci kapitalizm, bir sistem. Tekelci kapitalizmde sadece tekellere bakmak, yalnızca dağların yüksek tepelerini görmekten farksız. Tekelci kapitalizm, tavaniyla tabaniyla bir bütün. Tekelci kapitalizmin, gerici eylemlerini yalnızca tekeller uygulamaya koymaz. Buna gerek yok. O kadar gerek yok ki, bazı tekeller kirli işlere el atmak ihtiyacını bile duymaz. Çünkü tekelci kapitalizm, sömürünün katlaştığı, tekelci kârların elde edildiği ve katmerli sömürünün asalak ve parazitleri besleyecek ve yaşatacak kadar çoğaldığı bir rejim. Tekelci kapitalizm kaçakçı ve tefecilerin kırlardan kentlere indiği bir rejim.

Tekelci kapitalizm, bir bütün. Ekonomik yapısı, ideolojisi ve siyasetiyle bir bütün. Baskının toplumun bütün parçalarını kapsadığı bir sistem. Bu sistemde artık orta yolcu kalmıyor. Her sınıf, her tabaka ve her örgüt ve her birey ya ileriye gitmek ya da geriye dönmek zorunluluğunu duyuyor. Bugün Türkiye'de durum tam böyle. Türkiye, "liberal" düşünceli bireyleri gittikçe eksilen bir toplum durumuna geliyor.

Örnekler vermekle, yazmakla bitmez. En tazelerinden birisi şu: Bundan yirmi yıl kadar önce Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Profesör Turhan Feyzioğlu üniversitedeki kürsüsünden alındı. Öğrencilerine "nabza göre şerbet vermemelerini" öğütlediği için. Türkiye'de yer yerinden oynadı. Basının tümüne yakın bir bölümü günlerce konuyu ele aldı. Diğer üniversitelerin öğretim üyeleri bildiri üzerine bildiri yayınladı. Feyzioğlu, bugüne geldi. Peki bugün ne oluyor? Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden yirmibeş öğretim üyesi bir çırpıda görevlerinden uzaklaştırıldı. Suçları, sınav yapmadıkları öğrencilerine kırık not vermemek. Bu yürekliliği gösterdiler. Gösterdiler de ne oldu? Görevlerinden, hukuk devletinin varlığının iddia edildiği ülkede, üniversiteden uzaklaştırıldılar. Utanç verici bir eylem. Ama utancın sınırı yok. Bundan sonra tam bir sessizlik, tam bir suskunluk. Utancın asıl büyüğü, susanlara. Tekelci kapitalizm, suskunluk ve utanç düzenidir. Bilinçli veya bilinçsiz.

İkinci örnek. Bundan bir süre önce, bin dokuzyüz altmıştan önce zamanın muhalefet partisi liderinin hayatına kasteden iki olay düzenlendi. Yine yer yerinden oynadı. Aylarca. Şimdi muhalefet partisi liderine her gün kastediliyor. Çok "tarafsız" basına göre komandolar yapıyor. Komando deyip, geçiliyor. Kim bu komando? Anadolu'nun her kentine yayılmış. "Devlet", bu komandoları yakalamıyor. Devletin kendisini yakalaması mümkün değil. İş bu kadar açık. Ama tekelci kapitalizmde geri doğru çarkedenlerin gözleri kör

olur. Görmezler. "Komandolar olay çıkardı" diye yazarak işi kolaylarlar. Yürekisizliği tarafsızlık, tarafsızlığı bilimsellik diye satmak isteyen demokrasi madrabazları.

Kim komando? Tekelci kapitalizmin aşırı kârlarıyla beslenen bu asalakları kim yönetiyor? Bir iddia var. Bir valinin bunlarla ilişkisi olduğu ileri sürülüyor. Bu bir iddia. İddia olunca araştırılması gerekli. Araştırılmıyor. Başkente vali yapılıyor. Ve bu tarafsız vali, komandoları bağrına basan bir parti tarafından senatör adayı yapılıyor. Hâlâ vali. Türkiye'den her günü yayınları ile Portekiz devrimini devirmeyi görev sayan demokrasi madrabazlarına göre ortada bir olağanüstülük yok. Çok normal bir durum. Çünkü tekelci kapitalizmde, olağanüstüler olağan yapılıyor. Yavaş yavaş.

Artık işçilerin işkence görmesine, öğretmenlerin öldürülmesine, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin devrimcilere her gün ceza kesmesine, Anayasa Mahkemesinde ömrü kısaltıldığı için ceza kesme hızının artırılmasına alışıldı. O kadar çok alışıldı ki, işkenceci başı, sermayenin baş partisinden aday oldu. Sermayenin partileri paylaşamamışlar. İşkenceci başı, "neden Halk Partisi beni aday yapmadı" diye soruyor. Tekelci kapitalizmin düzeni, böyle soruların sorulduğu bir düzen.

Asıl sorulması gerekli soru ise şu: Sermayenin baş partisi, işkenceci başını neden aday yaptı? Her halde bu yüzden alacağı oyların sayısında bir artış beklemiyor. Bu kadar açığa çıkmış birisinin yerine kimi koysa daha çok oy alır. Henüz bunu bilecek, bu hesabı yapacak durumdadır. Ama yapmıyorlar. Çünkü başka hesaplar var. Tekelci kapitalizm ve partileri, iktidarlarının artık işkence ile devam edeceğinin bilincine varmış durumdadır. Onları iktidarda tutacak olan sadece komando, baskı ve işkence. Bunun için sermaye partileri arasında işkence ile ünlü kimselerin fiyatı yüksek. Kütlelerde fiyatı yok. Fakat tekelci kapitalizmin bundan sonraki hesabında kütlelerin ağırlığı yok.

Buraya kadar tırmandı. En geri ittifak kuruldu. Bu ittifak devam edecek. Şu anlamda: Sermayenin baş partisi geriye doğru hızla yol alıyor. Sermayenin baş partisi artık bundan beş yıl önceki parti değil. Ancak geriye doğru giden yalnızca sermayenin baş partisi değil. Bir tek istisnasıyla, bütün "tarafsız" basın. Pek az istisnasıyla bütün tarafsız "aydınlar". Bunlar geriye giderken işçi sınıfı ve yandaşları ileriye doğru gidiyor. Büyük bir hızla. Bu durum ise tekelci kapitalizmi yeni açmazlarla karşı karşıya bırakıyor. Yeniden tırmanmaya zorluyor.

Bundan sonraki etap siyasal cinayetler dönemi. Daha açık söylemek gerek. Siyasal cinayetler hep oldu. Öğrenciler, öğretmenler, işçiler öldürüldü. Öldürülüyor. Tırmanma bundan sonra. Siyasal kişilere, siyasal liderlere doğru.

SERMAYE ÜCRETLERİ DONDURMAK İSTİYOR

ÜCRETLER BUZDOLABINA

Nihayet iş başı düştü ve işverenler "dost ve müttelik Amerika'ya Kıbrıs davamızı anlatmak" üzere heyetler düzüp yola koyuldular. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Genel Başkanı Rafet İbrahimoglu başkanlığındaki elebaşı isimlerden kurulu işverenler heyeti Washington'un yolunu tuttular.

Türk işveren heyetini Başkan Ford kabul etti. Bu, Cevdet Sunay'ın Amerika gezisinde Başkan'la görüşebilmek için reva görülen tutumlar hatırlanırken başarı sayılacaktı. Ancak, siyasi vekilini göndermekten bizzat gitmenin etkinliği unutulmamalıydı. Ayrıca Ford, ambargo konusunda, ABD tekelleri arasındaki çekişmenin bir kanadına yaslanacağından Türkiye'deki iktidarın görüşüne pek ters düşmemekteydi.

Türkiye'den giden işverenler New York Times'a tam sayfa Kıbrıs'a ilişkin görüşlerini açıklayıp, ambargodan duydukları üzüntüyü belirttiler. Parayla yayınlanan bu duyuru için Türkiye'den kalkıp bir heyetin ABD'ye gitmesi de zorunlu değildi. Öyleyse bu sefere neden çıkmışlardı?...

VEHBİ'NİN KERRAKESİ

"İş adamları" aslında "iyi" iş yapmışlardı. Aralarında Mektupçu Vehbi'nin oğlu Rahmi'nin de bulunduğu teşebbüs erbabı Birleşik Amerikalı büyük partonlarıyla yüz yüze teşriki- mesai yaptıktan sonra Avrupa'ya geçtiler ve önemli müşaverelelerde bulundular.

Bizzat hükümetin çok başları demiyorlar mıydı? "En önemli mesele ihracat tıkanıklığı, işsizlik ve fiyat artışları" diye? Hem yalnızca Türkiye'nin değil Avrupa'nın da acil sorunlarıydı bunlar. Onlar ne yapıyorlarsa ayısını yapmak hem de gecikmemek gerekiyordu. Bunun için gidilmiş Avrupa İşverenler Örgütü toplantısına. "Kıbrıs Davası" için kılıfıydı, ABD gezisi ise icazet almak ve göz boyamak...

Heyet başı İbrahimoglu, dönüştürme ayasının tozu ile müjdeyi verdi: "Türkiye'de ücretler belli bir seviyede artıracaktı". İlk bakışta bu sözler "yeni bir

toplu sözleşme zammı" gibi göründü bazılarına. Oysa "belli seviyede tutmak"la kasıt sınırlamaktı. Yani ücretler buzdolabına konulacaktı...

BULUNSA KOYACAKLAR

İngiliz Hükümeti ücretleri yüzde 6 oranında dondurma kararı almıştı. Bunu öteki Ortak Pazar'cılar da benimsemişti isteniyordu. Bizimkilerin ise yüzde 6'ya ağızlarının suyu akıyordu. Türkiye'de toplu sözleşme düzeni (!) sarsılmıştı. Sarı sendikalar etkinliğini yitirmekte ve umacılar gözükmeğe başladı. Direnişlerin arkası alınmıyordu.

Varsın hayat pahalılığı her yıl ortalama yüzde 25 artsındı; ama ücretlere ne oluyordu? Mutlaka dondurulmalıydılar...

Oysa, piyasadan buzdolapları çekilmişti birden. Eşe, dosta aylardır "alacaksın 10 Eylül'den önce al" deniliyordu. Öylesine güveniyorlardı ki Fiyat Kontrol Komitesi'ne, günü bile veriyorlardı. Zamlar komiteden geçmesine geçti ama yaklaşan seçimi unutmuyorlardı. Seçim öncesi her şeyi zam yapmak hiç de akıllıca iş değildi. Hele hükümet ortakları birbirini yerken...

MSP'li Sanayi Bakanı "seçim sonuna dek sabredin" demişti. Etmesin edeceklerdi, ama alıcılar da edecekti. Piyasaya mal verilmedi, reklama ise hız verildi.

PATRONA HALİL ARANIYOR

Gidenler, gidemeyenlere anlattı, hep birlikte yutkunmaya başladılar. "Geçici bir süre" ücretler dondurulursa "memleket dar boğazdan kurtulacaktı". Ama nasıl? Şimdi maksat bir, rivayet ikiydi...

Ya, âsi Halil'le masaya oturulur, işçiler adına "memleketin selameti" için "anlaşış" istenirdi. Ya da Halil Ağa "fazla açık vermeyin" der ve başka kapı çalınırdı.

Ankara Sanayi Odası Başkanı Hami Kartay, açıkça söyledi: "İşçi temsilcileri ile karşılıklı anlaşış içinde geçici bir süre Avrupa'da olduğu gibi ücret-

DİSK İZMİR MİTİNGİ:

BAĞIMSIZLIK DEMOKRASİ SOSYALİZM YOLUNDA....

leri dondurma konusunda anlaşmak gereklidir. Bu sağlanamazsa artık bir hükümet sorunu olur."

Önce Halil'le görüşmek gerekliydi, ancak Halil'in Çarşamba günü işi başından aşkındı. Onemli bir ziyaretçisi vardı. Çiçeği burnunda politikacı olan ziyaretçi ortaltığı velveleye vermişti. Halil Ağa görüşmesine görüşürdü, fakat cümle aleme ilana ne lüzum vardı. Perşembe günü fellik fellik gazetecilerden kaçtı durdu.

MÜŞTEREK TEHLİKE

"İşçi temsilcisi" ile ziyaretçinin derdi ortaktı. Yedi tepeli İstanbul başlarına yedi belâ kesilmişti. Açıkta ve fabrika otobüslerine saldırı (!) türü terkiplerle gizli baskılarla İstanbul işçisine gem vurulamıyordu. Hem Anadolu'ya da kötü örnek oluyor, muhalif partiye oy veriyorlardı. Neredeyse Türk - İş'in esamesi de silinecekti.

Gerçi işkenceci günah da çıkarılmıştı. Sıkıyönetim şefiyken "sadece birkaç kişinin poposuna vurulmuştu". Ama melon da giyse yedi çatallı kazığın zevkini arıyordu. Şair İstanbul için "yedi çatallı kazık" dememiş miydi?...

Gene de Halil'in içi rahat değildi. "Oy isteyeceğim" diye ziyarete geleceğini söylemese olmaz mıydı? Gizlice görüşüp gizli destek sağlanabilirdi. Ama şimdi ya İstanbul'da AP adayı olarak seçimi kaybetse -ki görünen köyüdü- kazanmış olamaz mıydı? Nitekim alayı vâli ile gitmiş İstanbul caddelerinden geçenler halkın kendisine "poposunu" döndüğünü gazeteler yazıyordu. Çevrenin "popolar" değneğine değil adaylığına idi. "Popolar"ın ardi ise 12 Ekim'de açılacak İstanbul sandığına yatıyordu.

HÜKÜMETTE BOYKOT

Geçtiğimiz hafta sonunda Amca Demirel, AP genişletilmiş Temsilciler Meclisi toplantısında delegelerle birlikte biryandan CHP'ye bir yandan da milliyetçi (!) koalisyon ortaklarına verdi ve ilişti. Ertesi gün gizli birleşimde konuşulanlar gazetelerde sayfa sayfa yer almıştı.

Erbakan, gazeteleri okudukça "fesupanallah" çekiyordu. "Rensiz" ortığı açıkça kendisine cephe almıştı. MSP kurmayını evine çağırıldı. "Müşavere"nin sonucunda "sertleşme" kararı alındı. Yardımcısı Fehmi Cumaloğlu'nun açıklamasıyla AP'ye karşı "tedbir" alınabilirdi. Ertesi gün yapılacak Bakanlar Kurulu'nun gündeminde tam 109 kararname beklemekteydi. Erbakan, sabah erkenden Ankara'dan ayrılıp yeni bir seçim gezisine başladı.

Böylece ilk tedbir "hükümeti boykot" biçiminde ortaya çıkmıştı. Zaten seçimden sonra hükümet çözülecek ve büyük bir olasılıkla 1976 baharında genel seçime gidilecekti. Şimdiden hazırlanılmıyordu. AP ile koalisyon MSP'ye yaramamıştı. Bunu bizzat kendisi de görüyordu. Seçim gezileri görülmemiş bir fiyasko ile sonuçlanıyordu.

EVDEKİ HESAP VE ÇARŞI

Erbakan'a göre, Demirel'i şımarık Fevzioglu idi. CGP'nin seçimlere katılmaması ve AP'yi destekleyeceğini açıklamasından sonra Demirel'in tutumu değişmişti. Değil seçim ittifakına, kısmi işbirliğine bile yanaşmıyordu.

İkinci Konya gezisinde bunları açıkça söyledi. Dedi ki, "Eğer AP, seçim ittifakına yanaşmıyorsa CGP'den aldığı desteğe güveniyorsa yanılıyor. Evdeki hesapın çarşaya uymadığını 12 Ekim'de görecektir."

Necmettin Hoca, Demirel'in "hesap adamı" olduğunu - ama küçük ama büyük - sık sık duymaktaydı. Yaptığı hesabı da anlatıyordu. Ne de olsa sınıf arkadaşlarıydı. Demirel AP'nin yüzde 29.5 luk oyu üzerine CGP'nin yüzde 5.5 oyu nu koyup topluyor ve yüzde 35 oy ile en büyük parti olarak AP'yi görüyordu. Yürürlükteki d'Hont sistemi en çok oyu alan partiye bazı avantajlar sağlamaktaydı. Demirel'in kafasındakileri okuyan Erbakan için için güliyordu: Biliyordu ki, CGP oylarının büyük bir bölümü gene CHP'ye kayacaktı.

Ama Hoca'nın uykusunu kaçırılan bazı CGP ve DP oylarının AP'ye kayması değildi. Ya MSP oy kaybederse ne yapacaktı...

İŞKENCECI BAŞI FAİK TURUN

bir öneri üzerine

CAN AÇIKGÖZ

Sosyalistlerin güz seçimlerinde nasıl tavır takınacakları veya takınmaları gerektiği konusunda bir tartışma açılmış bulunuyor.

Ortaya atılan bir öneriye göre seçmenler, kısaca, "ilerici adaylara oy vermeye çağrılmadı"dırlar. Bu öneri, TSİP yönetim kurulunun aldığı son kararda ifadesini bulmaktadır.

Bilindiği gibi adı geçen parti, daha önce aldığı bir kararla "seçimleri boykot etmeme ve CHP'ye oy vermeme" sonucuna varmıştı. Böyle olunca, Birlik Partisi listelerinden seçimlere katılmak yolu denenmiş ve diğer "sol" partiler de 12 Ekim seçimleri için "güçbirliği"ne çağrılmıştı. TSİP yöneticileri, güçbirliği çalışmalarını sürerken, "bu yoldan seçimlere katılmamazlarsa, bu girişimden sonuç alınmazsa, bağımsız aday çıkararak seçimlere katılacaklarını" ve böylelikle "işçi sınıfının bağımsız sesini" duyuracaklarını ifade ediyorlardı. Bu parti yöneticileri, daha önceki yerel seçimlerde olduğu gibi, ne pahasına olursa olsun seçimlere girmek gereğine inanıyorlardı.

"Sosyalist büro" ile sonuçlanan gelişmeler, dergi okurlarınca bilinmektedir. Birlik Partisi seçimlere tek başına gireceğini açıklamış ve TSİP için, bu sağlanmadığı takdirde yapılacakları söylenen bağımsız adaylar göstererek seçimlere katılmak gündeme gelmiş oluyordu.

Ne varki, yönetim kurulu kararından anlaşıldı ki, bağımsız aday göstererek seçimlere girmek de gerçekleştirilemiyordu. Kararda, TSİP'in aday olabileceği olan tek bir üyesi olmadığı açıklanıyordu.

İşte yukarıda kısaca formüle edilen öneriye böylece gelindi. Bir ay gibi kısa bir süre içinde yeralan hızlı gelişmeler (!) *şimdilik* böyle noktalandı. Cylar "ilerici adaylara verilmeli" idi.

Böylelikle, çeşitli aşamalardan (!) geçildikten sonra, nihayet, kendi adaylarına veya kendi adaylarının da olduğu listeye oy vermek zorunluluğundan da vaz geçilmiş oluyordu.

İşçi sınıfı bağımsız partisiyle güz seçimlerine katılamamaktadır. Anti-demokratik yasa ve hükümler buna engeldir. Ne var ki, seçimler de bu anti - demokratik yasaya göre yapılacaktır. Sosyalistler, kendi bağımsız politikalarını yürütürken ve onun bir parçası olarak, sandık başına gidecek seçmenlere belli hedefler göstermek zorundalar. Bu da, anti - demokratik yasa ile koşullandırılmış bulunmaktadır.

O zaman, yukarıda kısaca formüle edilen "ilerici adaylara oy verme" şeklindeki önerinin geçerliliği ve işlerliği nedir?

1) Seçim yasasının 27. maddesine göre seçmenler karma liste yapamazlar. Aksi halde verilen oy iptal edilir. Yani seçmenler, yasaya göre, tek tek adaylara değil, bir listeye oy vermek veya vermeme durumundadırlar.

2) Böyle olunca, örneğin iki ayrı listede birer ilerici aday var ise, seçmenlerin bu iki ilerici adaya birden oymeleri, seçim yasasına göre mümkün değildir. Mutlaka seçilecek birine - nasıl seçilecekse - ve onun listesine oy vereceklerdir.

3) Kaldı ki, Senato seçiminin yapılacağı 8 ilde tek senatör seçileceğinden, buralarda ya o parti listesine, ya da bu parti listesine oy vermeye çağırılmak gerekecektir. 6 milletvekili için ara seçim yapılacak 6 il için de durum aynıdır.

4) İlerici adayın - özellikle seçilecek üye sayısının az olduğu Senato seçimlerinde - listenin ikinci veya üçüncü sırasında olması halinde ise, bir iki seçim çevresi hariç, seçilmesi oldukça güç olacaktır.

5) Bu halde seçmenlere tercih oyu kullanmaları için çağrı yapılarak ilerici adayın seçilmesinin sağlanabileceği düşünülebilir.

6) Tercihli oy vermek, teorik olarak bir anlam ifade eder ama, bunun için de önce bir listeye oy vermeye çağırılmak gerekmektedir seçmenleri. Çünkü tercihli oy kullanmak ancak, aynı liste içinde söz konusu olabilir.

7) Bunun da yapıldığını varsaysak, seçim yasasının 25. madde hükmünün yerine getirilmesi gerekmektedir. Yani, bu maddeye göre, en az belli sayıda aday için tercih kullanmak zorunluluğu vardır. O seçim çevresinde iki kişi seçilecekse en az 1, 3 - 4 kişi seçilecekse en az 2, 5 - 6 kişi seçilecekse en az 3 .... aday için tercih kullanmak zorunluluğu gibi.

8) Bu durumda, eğer o listede yeteri kadar tercihe lâyık aday yoksa, ya tercih oyu kullanmaktan vaz geçmek, ya da ilerici olmayan adaylar için de tercih oyu kullanmak mecburiyeti ile karşı karşıya kalınacaktır.

9) İlerici olmayan adaylar için tercih oyu kullanmak zorunluluğu, listenin tümüne oy vermeye çağırılmakla aynı şey, hatta daha fazlası, olmayacak mıdır? sorusu ise cevap bekleyecektir bu halde.

10) Diğer bir soru da, kullanılacak tercihli oy sayısının belli bir oranı geçmesi halinde geçerli sayılacağı yolundaki yasanın 33. maddesi hükmünün nasıl aşılacağıdır. Örneğin, 2, 3, 4, 5, senatör çıkaracak seçim çevrelerinde tercihli oy sayısı, o seçim çevresinde adayın bulunduğu listeye verilen toplam oyların yarısını geçmesi gerekmektedir.

Bütün bunları "niteliğe değil niceliğe önem vermek", "parlamantarizm yapmak" pahasına yazmış bulunuyoruz. Ama şunu da söylemek zorundayız ki, bir iş yapmaya kalkıldığında beklenenlerden biri de ciddiyettir. Eğer bu iş sosyalizm adına yapılıyorsa bu beklenen daha da önem kazanır ve aranır.

Teorik olarak mümkün olanın, *her zaman* yapılması gereken en doğru iş olduğu da söylenemez.

Böyle bir öneriye, çeşitli zorunluluklardan ötürü varılabilir. Ama bu öneri, çaresizliğin sonucu olarak ortaya atılıyorsa, bu çaresizliğin nereden kaynaklandığını söylemek de görev olur.

Sosyalistler tutarlı olmak zorundadırlar. Tutarlı olmak sosyalist mücadelenin gereklerini, sosyalizm hedefini gözden kaçırmadan ve belli bir perspektif içinde değerlendirmek demektir. Küçük hesapların, dar görüşlülüğün, tez canlılığın olduğu yerde tutarlı olmak ise, bayağı maharet (!) isteyen bir iş haline gelir.

Sosyalistler tarihsel haklılığın ve bilimsel zorunluluğun gücü ile beraber yürütmedikleri mücadelelerini. Ama nerede, hangi zaman bölümlerinde, hangi koşullarda sürmektedir bu mücadele? Sosyalistler bunu çok iyi değerlendirmek zorundadırlar.

Sadece "ilerici adaylara oy verilmesi için çağrı yapılması" önerisine ilişkin olarak söyledik bunları. Yoksa açılan tartışma dolayısıyla söylenecek daha bir çok şey vardır: İşçi sınıfının bağımsız siyasi hareketi ne demektir? İçinde bulunulan koşullarda güncel görev nedir? İşçi sınıfı partileri burjuvazi içindeki ayrışmaları nasıl ve ne ölçüde dikkate alırlar ve taktiklerini geliştirebilirler? Sosyalistler, işçi sınıfı hareketini bir adım da olsa ileri götürmek için günümüz koşullarında ve özel olarak güz seçimlerinde ne yapmalıdırlar? Bu önemli bir mesele midir? vb. konular tartışma gündemindedir.

CHP'NİN HESAPÇILARI

Küçük oranları hesaplayanlar yalnız AP'de değil CHP'de de vardı, hem de sayısız. 12 Ekim'de CHP'nin oyları mutlaka artırılmıyordu. Merkez yönetiminin irili ufaklı tutarsızlıklarını gözlerden kaçırmamanın tek yolu oy oranını artırmak, hiç değilse 1973'ün altına indirmemekte. İşte bu sırada seçime katılmayıp AP'yi destekleyen Feyizliye yetişmişti. CGP'den oy koparılıyordu ama ne pahasına olursa olsun.

Önce Tekirdağ senatörü Hayri Mumcuoğlu, partiye yeniden alındı ve listenin başına yerleşti. Bir yandan toprak ağaları bazı illerde liste başlarına yerleşirken bir yandan da CGP'liler hızla eski partilerinesiz olarak CHP içinde yeni bir Truva atı oluşturuyorlardı.

"Yuvaya dönüş"ün en cüretli girişimi ise Adana eski milletvekili Fazıl

Güleç yaptı. İnönü - Ecevit mücadelesinde o zamanki Genel Sekreter Kırkoğlunu tokatlayan Güleç Ceyhan ilçe örgütüne üyelik için başvurdu. Şimdi merak edilen Güleç'in kimi tokatlayacağı.

TÜRKLER'İN POLİTİK AÇMAZLARI

DISK Genel Başkanı Kemal Türkler geçen hafta "Demokratik Sol'a uzun bir demeç vererek içini döktü. "Henüz en azından burjuva düzeninin özgürlükleri bile tam olmadığı bir ortamda daha ileri bir mücadelenin mümkün olmadığı inancındadır DISK", dedi.

Kemal Türkler iyi bilecek durumdur ki antifaşist mücadele sosyalizm için verilen kavga ayrılmaz bir parçasıdır, ve antifaşist kavga işçi sınıfı partisi olmadan verilemez. Öyleyse "Daha ileri

bir mücadele" derken Kemal Türkler neyi kastediyor?

Sol'daki partilerin "gerek politikaları, gerekse sosyal bileşimleri hakkında detaylı bilgiye sahip olmadığımız" söyleyerek mütevazı ahkâm kesen Türkler, sol partilerin hangi toplumsal gereksinmeye cevap verdiklerini de bilmiyor, bilmez görünüyor. "Var mısınız?" dendiğinde "varız" diyen Kemal Türkler'in böyle herşeyi birdenbire unutturması ne şaşılacak şey doğrusu. Kurucularından olduğu 12 Mart öncesi TIP'in 4. Büyük Kongresi'ne katılan, Partinin işçi sınıfının bilimine uygun nitelikler kazanması yolunda önemli bir aşama olan Kongre kararlarını onaylayan Türkler, bugünkü TIP'in içinde hangi "kariyerizm" in etkilerini arıyor?

Kemal Türkler, soldaki partilerin "hele hele" işçi sınıfının öncü partileri olduğu iddialarına hiç katılmıyor. Öncü-

lük iddia ile olmaz. Öncüyüm demekle öncü olunmaz. Eylemde, pratikte belli olur işçi sınıfının öncü partisi. Teoride doğru olan bir çizgi üzerinde kitleleri çekip götürebilen, politik eylemin içine sokabilen partidir öncü parti.

Kemal Türkler de iyi bilecek durumdadır ki işçi sınıfı sendikal düzeyde olduğu gibi politik düzeyde de örgütlü olmak zorundadır. Antifaşist mücadele DISK'in tanıdığı yerinde öncelik, bu bilimsel gerçeği çarpıtılmamalı.

Hareketin gerisinde kalmamak için Türkler'in bu ürkekliğini bırakması, bugün sadece demokrasi mücadelesi verilebilir gibi şematik tezleri terketmesi, sendikal örgütlerle siyasal örgütleri karıştıracak tavrılarından sakınması gerekiyor. "Çünkü işçi sınıfı, kendi bilimi doğrultusunda emekten yana bir düzen değişikliği için bilinçlenmekte ve uyanmaktadır."

İşçi eylemlerinin yükselme döneminde belirli mihraklar tarafından ortaya atılan "sendika rekabeti", "kışkırtıcı ajan" tekerlemeleri bir balon gibi sönerken, gelişen olaylar ve işçi sınıfının tavri, işçi sınıfında nitelik değişikliğinin hızını da belirledi. Ayrıca bazı gerçekleri de gözler önüne açıkça sergiledi.

DISK'E YÖNELTİLEN TERTİPLER

Geride bıraktığımız günlerde, zorunlu sendikali olma yolunda işveren kesiminin göz kırpmasına Türk - İş'den ikinci kez destekleme hem değişik açıdan, kamuoyuna yansıdı. Bilindiği gibi birinci ses CHP milletvekili ve Oleyis hukuk danışmanı Engin Ünsal'dan gelmişti.

Yeni ses değişik biçimde, Türk - İş içinde yeni bir akımın başını çeken eğitim sekreteri Kaya Özdemir'in atamalı genel başkanı bulunduğu Türk - Metal sendikası. Bu sendikanın başkanlar kurulu 'Tek ve mecburi, milli tip ve Devlete karşı bağımsız sendikacılık' ilkelerine dayalı bir düzen öneriyor. Tıpkı Hitler Almanyasında uygulanan, tıpkı MHP tüzüğünde yazılı olduğu biçimde.

Bunların yanında geçtiğimiz günlerde burjuva basının hiç ilgi göstermediği DISK'in İzmir'de düzenlediği miting, İstanbul'daki temsilciler konseyi toplantısı ve İstanbul miting izledi. Yapılan plan gereği yenileri gündemde.

İzmir'deki mitinge gerekli ilgiyi göstermeyen burjuva basını İstanbul'daki temsilciler toplantısına kulak vermekten öte toplantıda söylenenleri kamuoyuna belirli boyutlarla yansıtmak zorunluluğunu duydu. Bu duyurunun belirli bölümleri ile DISK Genel Başkanının "Demokratik Sol" dergisine verdiği demeç çakışıyor. Çakışan nokta Kemal Türkler'in

İŞÇİ SINIFI SAĞLAM YOLUNA DEVAM

gerek İzmir'de, gerekse İstanbul'da söylemek istediklerinde gizli. Söylemek istediklerinde dedik, çünkü söyledikleri ile, daha doğrusu söylemek zorunda oldukları ile, günlünde yatanlar aynı değil. Söylemek zorunda kaldığı, temsilciler toplantısında TABAN denilen işçilerin görüşleri doğrultusunda. Tabii bir ölçüde. Gönülünde yatanlar ise "Demokratik Sol" a verdiği demeçte gizli:

İŞÇİLER KARARLI

Bu konuya biraz daha açıklık getirmek gerekiyor. "Sağlam adımlarla yoluna devam etmek isteyen" işçi sınıfı hareketinin en yakın sesi işyeri temsilcileri çok açık biçimde görüşlerini sergilediler. Bu açık sergilenen görüşler ile birtakım liderlerin tavri ve bu tavri yansıtan Türkler'in davranışı uyumlu değil. İşyeri temsilcilerinin kararlılığı yanında bir kısım yöneticilerin kaypaklığı çıplak gözle görülebilen bir olgu.

DISK yönetimi, son genel kurulunda aldığı kararlar doğrultusunda "demokratik hak ve özgürlükler" için gösteriler düzenleyerek kitleler karşısına çıktı. Yöneticilerin "gönülünde yatanların" kitlelere sunulduğu en azından suskunluk ile karşılanırken, ismini söy-

lemekten kaçınarak tanımını yaptığı sosyalizm söz konusu edildiğinde çilgınca alkışlandı. Bu durum burjuva basını tarafından da altı çizilerek yansıtıldı.

İzmir mitinginde yapılan konuşmalarda dikkati çeken büyük bir yanlış vardı. Konuşmacılar önceden hazırladıkları metinleri adeta kıraat' edencesine sunmuşlardı. İçerik olarak da konuşmalarda ders verme ağır basıyordu. Temsilciler toplantısında ise işyeri temsilcileri gerçek dersi verdiler. Bir kısım yöneticilerin şaşkın, kireçleşmiş yüzlerine karşı.

Kemal Türkler "İşçi sınıfı biliminin düzeni mutlaka kurulacaktır" derken, Tekstil sendikasının bir işyeri temsilcisi "İzmir'deki mitinge sendikamız yöneticileri bizi götürmek istemediler. Bu yöneticiler ile mi faşizme karşı mücadele vereceğiz" diye görüşlerini sergiliyordu ve alkışlanıyordu.

BİZİM PARTİMİZ İŞÇİ PARTİSİDİR

Kemal Türkler'in "CHP döneminde faşist saldırıların olmadığı" görüşüne karşılık bir işyeri temsilcisi "İşçi yazarına CHP ne yaptı, ne yapabilir? Hiç bir şey... Bizim partimiz İşçi Partisi'dir, kurulduk geliyoruz" diye haykırınca çilgınca alkışlanıyordu.

Konunun "faşizme karşı işbirliği" sınırları için-

Parababalarının emirnamesi

Ağustos ayının başından beri işçi sınıfının mücadelesi bir yükselme gösterdi. Ve bütün haramzade takımı yaygarayı bastı. "Kanunsuz eylemler" dediler, "sızmalar var" dediler, "sendika rekabeti", "hortlayan anarşizm" dediler, "polisler, savcılar görev yapmıyor" dediler, "kışkırtıcı ajanlar" dediler. Mediler oğlu dediler... Bakani, başbakanı, parababalarının özel kuruluşları, kapitalist partiler, sarı sendikacılar ve bir sürü ulema aynı fasl - ı beyatı'yi aynı aksak usulle söylediler. Hep bir ağızdan, hep bir biçimde...

12 Mart Muhtırası verildikten sonra, muhtıranın ekonomik - politik direktiflerinin nereden kaynaklandığını araştıranlar, bunu, Vehbi Koç'un Holdingler dergisinde, 1970 sonbaharında çıkan yazısında buldular. Holdinglerin, tekellerin ve uluslararası ortaklarının emirleriydi bunlar. Ve bütün anti - komünist güruhun gökte arayıp yerde bulduğu dumanlı hava da aynı noktadan yönlendiriliyordu.

Peki yükselen işçi sınıfı mücadelesine karşı, başlan yaygarasının kaynağı nedir? Sorunun cevabı açık: sermaye mihrakları... 5 Ağustos'tan itibaren sıkıyönetimle birlikte, işçi sınıfının önüne konan hukuksal ve zecri bariyerlerin hafifletilebileceğini biliyorlardı. Hiç değilse sıkıyönetim pasalarını açıktan, sıkıyönetimin baskı kanunlarını kalkan yaparak işçi grevlerini, direnişlerini, haklı sesleri bastıramayacaklardı. Gerçi kolluk kuvvetleri ve onların bağ yardımcıları komandolar her türlü cihada hazırda ama, gene de tedbiri elden bırakmamak gerekiyordu. Bu sebeple daha sıkıyönetim bile sona ermeden imdat frenine bastılar ve sömürücü - soyguncu takımının ağızlarını bir etmeye yönlendirdi. İlk sinyal, 'İşveren' adlı derginin 31 Temmuz 1975 tarihli sayısında, Sendikacılık "Tehlikeli Bir Oyun" başlıklı yazı ile verildi. Ve herkes koruya uydular. Yaygara büyüyor.

Yalnız koro şefi 'İşveren' dergisi böyle bir sinyali vermekle, aynı zamanda günahını da itiraf etmiş oldu. Sıkıyönetim sırasında, sıkıyönetim pasalarına sığınarak, işçilere haklarının verilmediğini, işçilerin kıymına uğratıldığını, baskı altında günü, sefaletle itildiğini, secaat arzederken sirkatini söyleyen kaptı gibi itiraf etmiş oldu.

EMİRNAMEDE NELER VAR

Önce emirname yazının amacı saptanmış. Deniyor ki "... içinde bulunduğu müzde hakların çıkarılmasını, işçilerin durum ve ilgilileri uyararak, görev ve emir, görevlerini yerine getirmeyenleri, en azından suçlamak, ...". Tabii bu zahiri bir amaç. Gerçi, "İlgileri görev ve emir...", "görevlerini yerine getirmeyenleri..." gibi, üstü çukula ile örtülü, tehdit kokan ibareler de var ama, gene de asıl amaç bunlar değil.

Bir de gerekçesi var emirnamenin. Bunu aynen okuyalım:

"Memleketimizde toplu sözleşme görüşmeleri; işçi sendikalarının aralarındaki rekabete, yöneticilerinin çıkarlarına, işçilerimizi ilgilendirmeyen konulara ve hatta onların inançlarına zıt olarak yöneticilerinin kendi ideolojik ve politik amaçlarına göre cereyan etmektedir. Bu sebeplerden işçi sendikalarının ücretlere zam istekleri de çok değişik, çoğu kez memleketin ekonomik ve sosyal olanaklarının aşırı derecede üstündür."

Gerçek amaçlarını açığa çıkarılmadan önce, şu noktayı belirtmek gerekir. "Sendika rekabeti...", "sendika anarşisi..." filan değil. Sendika bir işçi örgütüdür. İşçinin ekonomik - demokratik mücadelesinin aracı olan bir örgüt... İşçi örgütü olan sendikalar işçiler söz ve karar sahibidir. Sendikayı işçiler yönlendirir, yönetir ve denet-

ler. Aynı zamanda işçi örgütü olan sendikalar, işçi sınıfının mücadelesini ekonomik - demokratik ağırlıklı olarak verirler ama, bunun yanında işçi sınıfının diğer mücadele alanlarına, ideolojik ve politik mücadele alanlarına da önem verirler. Ve işçi sınıfını kendisi için sınıf yapmada büyük çaba harcarlar... Sendika budur. Bunun dışında kalan bir takım sarı sendikaları, işçi sendikası saymak patronların işine gelir ama, gerçeğe uymaz.

Belki sarı ya da devrimci sendikaların nicel olarak çokluğu bir anarşi görünümü verebilir. Fakat, patron yanlısı sendikaların aradan çıkarılması, mesele açıklık kazanır. Tabii ki, bunları birbirine karıştırmak, bir patron yazar için ayıp sayılmaz.

Yani "sendika rekabeti... sendika anarşisi" filan değil, işçinin örgütü olan devrimci sendikalarla, patronlar ve sarı sendikalar ortaklığına karşı verilen ve de giderek mesafe kazanan bir mücadele vardır.

'İşveren'de çıkan yazının asıl amacına geçmeden önce, görevliler görevlerini yerine getirmelerse" neler olmuş onlara bakalım:

1 - Yatırımlar gittikçe yavaşlıyor ve işsizler artıyor,

2 - Mevcut fabrikalarda üretim artmıyor, bir işyerinde kapılan kimse rehaver içinde yaşıyor,

3 - Bir taraftan maliyet ve fiyatlar hızla artarken, diğer taraftan bir çok işkolalarında talep düşüyor.

4 - İşyerlerinde çalışma şevki ve barışını toplu sözleşmeler bile sağlamıyor.

Yasadışı eylemler artıyor.

Bu suretle üretimin çok üstünde, olagelen ücret artışları, memleket ekonomisini ilet - fiyat spirali içinde hızla enflasyona sürüklemiştir."

Şunu kısaca belirtmek gerekir. Ücretlerin artması enflasyonu getirmez. Tekelci kapitalizm döneminde, fiyatlar pazarda değil, tekellerin belli ölçüde inisiyatiflerinde teşekkül etmektedir. Üretimde tekel, enflasyonun temel sebebidir. Zaten kapitalist toplum ekonomistler de aralık ücret artışlarının enflasyonu getirdiği yalanını artık, inandırıcı olmadığı için, piyasaya sürmekten vazgeçmişlerdir. Mesela, Amerikalı ünlü iktisatçı ve bizim bay yazarın da ağababası John Kenneth Galbraith, "enflasyon, ücret ve fiyat kontrolleri ile önlenemez" demektedir.

Öyleyse şu 'İşveren' yazarının işçi ücretlerine çullanması niye? "Durgunluk içinde enflasyon" olgusuna çare mi bulacaktır? Bunun uzantısı olan emperyalist - kapitalist blokun buhranına çare mi bulacaktır? Yoksa dilinin altında yatan başka şey mi var?

EKONOMİK TABLO NEDİR?

Emperyalist - kapitalist üleşim, bölüşüm ilişkilerinin hakim olduğu ülkelerde bir - iki yıldan beri derinleşen, sürüklenen bir buhran var. Hiç bir kapitalist ulema bunu inkâr edemediği gibi hiç bir akhevvel de çare bulamamaktadır. Ülkemizdeki komandoların saldınısı, Milliyetçi Cephe iktidarını, kolluk kuvvetlerini böyle bir olgudan bağımsız izah etmeye imkan yoktur.

Artık bilimsel değerlendirmeye ekonomik belgeler "1975 yılı Ağustos ayında, Türkiye ekonomisi çöküntüye sürüklenmemekte, fakat artık tam bir çöküntünün içinde bulunmaktadır." "Yatırımlar plan hedeflerinin gerisindedir. Yılın ilk 6 ayında gerçekleşen dış ticaret açığı 25 milyar lirayı aşmıştır." diye konuşmaktadır. Gerçekten bilim adamları tabloyu böyle değerlendirmektedirler. Ve bunun böyle olduğu Sendikacılık "Tehlikeli Bir Oyun" yazınının

ADIMLARLA EDİYOR

de tutulmak istenmesine karşılık, işyeri temsilcileri işçi sınıfının kurtuluşu ile ittifaklarının birbirine karşıtlanmaması" gerektiğini vurguladılar.

CHP'yi destekler yönde iki işyeri temsilcisi de "bu partinin giderek işçi sınıfı partisi olabileceği" görüşünü dile getirdiler. Bu görüş nedeni ile "burjuva partisi" olduğunu bildikleri CHP'yi desteklemek istediklerini anlattılar.

"Sosyalizm" sözcüğünü ağzına almaktan çekinen yöneticiler yanında işyeri temsilcilerinin "Bağımsızlık - Demokrasi - Sosyalizm" mücadelesindeki kararlılığı iyice görülen toplantılarda dikkati çeken bir özellik daha var. Bu, her ilerici hareketi, her toplantıyı basmayı itiyat haline getirmiş "kolluk kuvvetlerine yardımcı güçler" in DİSK'in düzenlediği, güvenliğinde işçinin görev aldığı bu tür toplantılara saldırıya göze alamamış olmalarıdır.

Patronlar "kâr"larını doruğuna çıkarmak için tedbir düşünse dursun, sözde işçi kuruluşları bunlara yardım için gerekli ortamı hazırlama çabalarını sürdürse dursun, bir kısım yöneticilerin kendilerini yenilenmeye ısrarları devam ede dursun, sıkıyönetim döneminde işçilere kan kusturmuş bir paşanın işçilerden "oy" dilenme çabası süre dursun, işçi sınıfı mütefikleriyle birlikte iktidar olma yolunda sağlam adımlarla yürümektedir.

ŞUNU KISACA BELİRTMEK GEREKİR.
ÜCRETLERİN ARTMASI ENFLASYONU GETİRMEZ.
TEKELCİ KAPİTALİZM DÖNEMİNDE,
FİYATLAR PAZARDA DEĞİL TEKELLERİN BELLİ
ÖLÇÜDE İNSİYATİFLERİNDE TEŞEKKÜL
ETMEKTEDİR.

da malumdur. Fakat dili buna varmıyor. Kendince bir günah keçisi yaratılacak ve ateşe sürülüp yakılacak, mesele bitecektir. Elbetki bu günah keçisi işçi sınıfı ve emekçi halk kitleleri olacaktır.

Ekonomik çöküntüye sebep, teknelci kapitalizmin alabildiğine sömürsü ve daha fazla soygun için tek taraflı fiyat artırmaya yönelmesidir. Bu, emperyalist - kapitalist blokta, kendi ekonomik mekanizmasının yanlışlığından doğan sürekli buhranı yaratmıştır.

EMİRNAMENİN GERÇEK AMACI

Emperyalizm ve ortağı yerli teknelci burjuvazi, Milliyetçi Cephenin faşist uygulamalarından şikayetçi değildir. Bu uygulamalar, genel olarak, burjuvazinin çıkarlarını korumaktadır. Siz hiç sanayi ve iş adamları derneğinden yahut Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonundan ya da bir başka haramzade kuruluşundan, gençler faili meçhul cinayetlere uğratılınca, işçiler, öğretmenler kurşunlanırken, demokratik toplantılar basılırken "aksi seda" işittiniz mi? İşitemezsiniz, çünkü memnunnaldır.

Fakat ekonomik açıdan Milliyetçi Cephe iktidarının uygulamaları, gerçekten bir derin çöküntü yaratmıştır. Bu, aynı zamanda burjuvazinin belirli mihraklarını daha fazla birbirine düşürmüştür. Sanayiciler sanayicilere ve her ikisi birden büyük tüccarlar karşı ayyuka çıkan mücadele içindedir. Bunun daha fazla yaygınlaşması artık zararlı olacaktır. Öyleyse meselenin günahını işçi sınıfı ve emekçi halkın sırtına vurmak en çıkar yoldur.

KEMAL TÜRKLER'İN SÖYLEMEK ZORUNDA KALDIĞI, TEMSİLCİLER TOPLANTISINDA TABAN DENİLEN İŞÇİLERİN GÖRÜŞLERİ DOĞRULTULUNDA GÖNÜLÜNDE YATANLAR İSE DEMOKRATİK SOL'A VERDİĞİ DEMEÇTE GİZLİ.

Yani artı - değer ve tekel kârı sofrasında hırlaşma var. Günah keçisi yaratmak gerekir...

EMİRLER VE FAŞİZM TIRMANMASI

Anglo alaturkacasının türkçesi, emperyalizm ve yerli teknelci burjuvazi diyor ki; hükümet faşist uygulamalarında doğrudur ama, ekonomik uygulamalarında eksiktir. Önce seçim yatırımı açısından, devlet kuruluşundaki ücret artırmaları, özel sektör ücret düzeyi ile çalışmakta, adaletsiz bir ücret politikası doğmaktadır. Bazı sendikalar özel sektörden de aynı ölçüde ücret artırımını istemektedir. Bu, durdurulmalıdır. Sonra, işçiler kanunların himayesinde bir çok hakları talep etmektedirler. Çizmeyi aşmaktadırlar. Bir de, işçiler, kendi sendikaları aracılığıyla politik arenaya sünilmektedir. Bunlar da, durdurulmalıdır.

Yani;

- 1 - İşçi ücretleri standartlaşma, dondurulmalıdır.
- 2 - İşçiler politika dışında tutulmalıdır.

Ve, ey MC hükümeti, bu tedbirler alınmazsa, o zaman, tek tip elbiseli faşizmi getirmek zorunda kalınız. Ve de getirmekte haklı olunuz.

Aynı fasl - ı beyatı'yi aynı aksak usulle söyleyen dil'in altında yatan bakla budur. Bütün sömürücü, soyguncu mihraklar bu makam'da bheleşmişlerdir.

Fakat işçi sınıfı kör ve emekçi halk kitleleri serser değildir.

devlet güvenlik mahkemeleri

ERŞEN SANSAL

22 Haziran 1973'te çıkarılan 1773 sayılı Kanun'la Devlet Güvenlik Mahkemeleri (D.G.M.) kuruldu.

Bu mahkemelere duyulan "ihtiyaç"tan, daha 1972 ortalarında itibaren bahsedilmeye başlanmıştı. Ve gene bu tarihten itibaren bu mahkemelerin kurulmasına ilişkin olarak kamuoyunu hazırlama girişimleri başladı.

Anayasa'da, "hiçbir kimse veya organ, kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz" deniyordu ve bu nedenle yeni bir yargı organının kurulabilmesi için Anayasa'nın değiştirilmesi, D.G.M.'ne bir "anayasal dayanak" hazırlanması gerekiyordu. İkinci kabinesini kurmuş olan zamanın başbakanı Nihat Erim, "müesses nizam"dan, "Marksist - leninist örgütler"den, "anarşik ortam"dan bahsederek ve ayrıca bir "Fransa örneği"nden de misal getirerek D.G.M.'nin kurulması gerekliliğini belirtiyordu. Gerçekte ise arzu edilen, 12 Mart ile başlayan dönemin hukuk alanında bir yerleşik uzantısını kurmaktı.

1973 yılında, 12 Mart döneminin etkinliği giderek azalmaya başladı. Yeni Cumhurbaşkanının seçimi sırasında muhtıra imzası bulunan Org. Faruk Gürler, Cumhurbaşkanlığı seçilememiştir. Muhtıra imzası bulunan generaller emekli oluyorlardı; sıkıyönetim peyderpey kaldırılıyordu ve 25 Eylül 1973'ten itibaren sıkıyönetim mahkemelerinin görevi, Anayasa'ya eklenen bir maddeye dayanılarak, sadece "görülmekte bulunan davalara" münhasır kalyordu. 14 Ekim seçimleri ile de CHP Meclis'e en fazla milletvekili gönderen parti oluyordu.

Daha D.G.M. Kanunu'nun çıkarılmasından önce, bu mahkemelerin kurulmasına ihtiyaç bulunmadığı ve bu kuruluşların Anayasa'ya aykırı olacağını hakkında kamuoyunun tepkisi görülmüştü. Ancak bunlar, D.G.M.'nin kurulmasına engel olmadı.

Kanun'un çıkarılmasından sonra da, bu Kanun'un Anayasa'ya aykırı olduğu hakkında, CHP Anayasa Mahkemesi'nde iptal davası açıyor; gene Türkiye Barolar Birliği ise Kanun'un yürürlüğe girmesinden 9 gün önce Cumhurbaşkanı'na gönderdiği bir rapor ile tasarının Anayasa'ya aykırı olduğunu belirtiyordu.

Bir çok kuruluşlar da bu tepkilere katılmıştı. Ancak, "Fransa örneği" niteliği ile bu eleştirilere cevap getiriliyordu.

Fransa'da güvenlik mahkemeleri 15 Ocak 1963'te çıkarılan bir kanunla kurulmuştu. 1962'de Cezayir'in bağımsızlığa kavuşması mücadelesi sırasında, bağımsızlık tanınmasına karşı bir takım çevrelerde görülen tehdit suçlarına askeri mahkemelerin bakması, askeri mahkemelerin hukuksallığı ve çalışmaları bakımından büyük eleştiriler yaratınca güvenlik mahkemeleri kuruldu. Bu mahkemelere verilen görev ise; ihanet, casusluk, devletin güvenliğini bozmak, savaş suçları ve benzeri suçlara bakmak idi. Örneğin Türk Ceza Kanunu'nun 141. ve 142. maddelerine ilişkin hususlar, Fransa'da güvenlik mahkemelerinin görevine girmiyordu.

Bu mahkemelerde yapılan Anayasa'ya aykırılık savunmaları çoğunlukla "ciddi görülmeyip" reddedilirse, bazan da bizzat bu kuruluşların kendilerinin "Anayasa'ya aykırılık" görüşüne katıldıkları görülmekteydi. Nitekim, Diyarbakır Güvenlik Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi'ne bu isteklerden birini götürmüştü. İstanbul D.G.M. Savcısı, "Anayasa'ya aykırılık" iddiasında bulunuyordu. Adana D.G.M.'nde "Anayasa'ya aykırılık" iddiasının reddi kararına muhalefet serhi konuluyordu.

Esasen, D.G.M., sıkıyönetim mahkemelerinin uzantısında bir hüviyetle kurulmuş olmakla beraber, zaman zaman bu kuruluş amacına ters düşen davalara da bakmak zorunda kalyordu. Örneğin Tokat olayları, Muş olayları vb. gibi yargılmalarda; D.G.M.'nin üst yapıda yer alan bir kurum olarak, bir takım zorunluluklar içerisinde bulunması pek doğaldı. Gene son zamanlarda örnekleri görülen "görevsizlik" yolunu çokça kullanarak bir kısım davaları elden çıkarma eğilimi de bundan ileri gelmekteydi.

Başbakan dokuz aydır çıkan haberlere göre, D.G.M. kurulması hakkındaki Kanun, Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmiştir. Ne var ki, bu konudaki karar, halâ yayımlanmamış bulunmaktadır. Esasen 1773 sayılı Kanun, Anayasa Mahkemesi'nde daha önce bir iptal görmüş, Anayasa Mahkemesi'nin 21.5.1974 tarihli kararı ile Kanun'un bazı maddeleri iptal edilmiştir.

Başbakan Demirel, bir süre önce D.G.M. Kanunu'nun iptali kararını yayınlarsa, "derhal" yeni bir kanunun çıkarılacağını açıklamıştır. Hükümetin başkanı tarafından yapılan bu açıklama; bir yandan, bir kanunun çıkarılması yetkisinin T.B.M.M.'ne ait olması bakımından yasa organının yetkilerine, öte yandan da, bir mahkeme kurulmasını ve Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararını ilgilendirmesi bakımından yargı organının görevlerine açık bir tecavüz olmaktadır.

Ancak, kuruluşundan bu yana geçen kısa süre içinde, yüzlerce D.G.M.'nin, iptal edilmiş bir kuruluş olarak halâ yürürlük alanında kalması, Anayasa'nın açık hükümlerine ters düşmekte ve "Anayasayı ihlâl" niteliğine dönüşmektedir. İptal kararının derhal yayımlanması ve yürürlüğe girmesi acil bir hukuki zorunluluk olduğu kadar, hukuk kuruluşlarının da üzerine eğilmeleri gereken bir sorun olmaktadır.

TEKELCİ SERMAYENİN

Kapitalist sermaye birikim sürecinin en önemli özelliklerinden birisi "sermayenin merkezileşmesi" olgusu. Rekabetle ezilen küçük kapitalistin ortadan kalkması ya da görece olarak zayıf kuruluşların daha güçlülerin denetimi altına girmesi sonucu, sermayenin az sayıda kapitalistin elinde toplanmasıdır. Söz konusu olan. Sermayenin merkezileşmesi, kapitalist rekabetin tekelleri doğurma sürecinden başka bir şey değil. Bu gelişmenin bir sonucu, az sayıda kapitalistin elinde toplanan sermaye arttıkça, bu sermayenin çalıştırdığı işçilerin sayısının görece olarak azalması. Başka bir deyişle, işçilerin artışının sermayenin artışından daha yavaş olması. Bütün bunlar kapitalist üretim biçiminin gelişme doğrultusunu belirleyen değişmez yasalar.

Diğer kapitalist ülkeler gibi Türkiye'de de geçerli bu yasalar. Bunun en iyi kanıtlarından birini, teknelci sermayenin önemli bir kesiminin sözcülüğünü yapan İstanbul Sanayi Odası'nın yayımlarında bulmak mümkün. İstanbul Sanayi Odası Dergisi'nde, 1968'den buyana, her yılın Ağustos ayında, Türkiye'deki 100 büyük sanayi kuruluşuna ait bilgiler yayınlanıyor. Bu bilgilerin karşılaştırmalı incelenmesi, sanayi alanında ki sermayenin merkezileşmesi olgusunu ve teknelci kuruluşların en büyüklerinin ülke ekonomisi üzerindeki denetim ve egemenliğinin nerelere vardığını ve ne yönde geliştiğini açık seçik ortaya koyuyor.

DAHA AZ İŞÇİ, DAHA ÇOK SERMAYE

Söz konusu bilgilere göre, teknelci sermayenin bu önde gelen temsilcileri 1968 - 74 döneminde oldukça önemli bir büyüme göstermiş. Tablo 1'de görüldüğü gibi, 1968'de 100 firmanın (100 büyükler) toplam satışları 10.574 milyon TL iken, 1974 de 63.772 milyon TL'na yükselmiş. Bu rakamları fiyat artışlarının etkisinden arıttığımızda, 100 büyüklerin satışlarının bu dönemde % 177'lik bir artış gösterdiği çıkıyor ortaya. Oysa, aynı dönemde, tüm imalat sanayii satışları (sabit fiyatlarla) % 110'luk bir artış gösteriyor. Demek ki, bu "en büyük" tekeller imalat sanayii içindeki paylarını artırmışlardır bu dönemde. Başka bir deyişle, söz konusu tekeller sanayi üretiminin giderek artan bir bölümünün denetimleri altında tutar duruma gelmişlerdir.

1968 - 74 döneminde 100 büyüklerin istihdamlarındaki artış % 115 düzeyinde kalıyor. Bu, satışlardaki artışın çok altındadır. Açık ki, sermayenin merkezileşmesi sonucu, çalıştırılanların sayısı, mutlak olarak artmakla birlikte, görece olarak azalmaktadır. Öyleyse, yukarıda sözü edilen, kapitalizmin gelişme yasası bu bakımdan da doğrulanmaktadır.

BÜYÜK BALIK, KÜÇÜK BALIK HİKAYESİ

Kapitalist birikimin beraberinde getirdiği, sermayenin merkezileşmesi olgusu, 100 büyüklerin ortalama satış tutarındaki artışta da kendini gösteriyor. 1968'de 105,7 milyon TL olan ortalama satış tutarı, 1974'de 637,7 milyon TL'na yükselmiştir. Bu rakamları da fiyat artışlarının etkisinden arıttığımızda, ortalama satış tutarının bu dönemde % 177'lik bir artış gösterdiği çıkar ortaya. Nitekim, 100'ncü firmanın satış tutarının yıllar boyunca gösterdiği gelişme de benzer bir sonuç veriyor. Sabit fiyatlarla hesaplandığında, 100'ncü firmanın satış tutarı % 141'lik bir artış gösteriyor bu dönemde.

Demek ki, 100 büyükler hızla büyümekte ve sanayi üretimi içindeki payları da artmaktadır. Ancak, 100'ncü firmanın satış tutarındaki artışın ortalama satış tutarının artışına oranla daha yavaş olması, 100 büyüklerin eşit olmayan hızlarda büyüdüklarini gösterir. Başka bir deyişle, 100 büyükler listesinin üst sıralarında yer alanlar alt sıralardakilerden daha hızlı büyüyor.

100 büyüklerin satışlarının kendi aralarında ki dağılımı da bu yargıyı kanıtıyor. Listenin ilk 10 sırasında yer alan "en büyük" 10 firmanın 100 büyüklerin satışları içindeki payı 1970'de % 39.3 iken 1974 de % 40'a yükseliyor. İkinci ona giren kuruluşların payı ise % 14'den % 14.4'e yükselmiş. Buna karşılık, 91 - 100 sıralarında yer alan kuruluşların payı % 3.8'den % 3.4'e düşüyor. Bu rakamlar, bir yanda 100 büyüklerin arasındaki eşitsizliği, öte yanda da bu eşitsizliğin giderek arttığını gösteriyor. Kapitalizme özgü, eşitsiz gelişme yasasının işlemlerini simgeler bu durum.

12 MART'IN HİZMETİ

Tekellerin öneminin giderek arttığını, 100 büyüklerin 10'dan fazla işçi çalıştıran imalat sanayii kuruluşları içindeki payına bakarak da görmek mümkün. 1968'de bu tür firmaların % 2.9'unu oluşturan 100 büyüklerin satışları içindeki payı % 22.6, istihdam içinde ise % 20.4 idi. 1973'de bu oranlar sırasıyla % 1.7, % 30.4 ve % 27. Görüldüğü gibi, sanayi kuruluşlarının giderek azalan bir bölümü üretim ve istihdamın giderek artan bir bölümüne sahip. Söz konusu oranlar 1972 yılında % 1.8, % 31.9 ve % 17.6 düzeyinde idi. Tablo 1'de ise 1972'de 100 büyüklerin satışlarının imalat sanayii toplamına oranının en yüksek düzeyine ulaştığı görülüyor (% 24.1). Bu iki gözlem, 12 Mart'ın niteliğine ışık tutuyor ve izlenen ekonomik politikaların teknelci sermaye yararına olduğunu bir kez daha kanıtıyor.

1974 yılında 100 büyükler listesine yer alan özel firmaların imalat sanayiinin dalları arasındaki dağılımı, bir yanda, Türkiye'nin sanayileşmesinin niteliğini, öte yanda da, tekellerin tercihlerini yansıtmaları bakımından ilginç. Söz konusu firmalar sektörlerine dağıtıldığında, Tablo 2'de görülen durum çıkıyor ortaya. Satışlar ve istihdam içinde en önemli paya sahip olan sektör dokuma ve giyim sanayii. Onu, taşıt araçları ile temel madenler sanayileri izlemektedir. Sonuncu sektörün üçüncü sırayı almasının nedeni, Ereğli Demir - Çelik ve Karadeniz Bakır İşletmeleri gibi kuruluşların varlığı. Dördüncü sırayı alan madeni eşya sanayii ise esas olarak dayanıklı tüketim malı üreten kuruluşlardan oluşuyor.

"TÜKETİM MALLARI ÜRETİMİNDE YOĞUNLAŞAN, BANKA SERMAYESİ"

SON YILLARDA ÖNEMLİ GELİŞMELER KAYDETTİ, SA

BU GELİŞME, TEKELLER ARASINDA

BUNLAR ARASINDAKİ ÇATIŞMALAR

TÜM BUNLAR, KAPİTALİZMİN

KAÇINILMAZ SONUCU

Taşıt araçları sektöründe yer alan iki firma (Tofaş ve Renault) ile madeni eşya sanayiindeki iki firmanın (Arçelik ve Profilo) esas olarak dayanıklı tüketim malı ürettikleri açıktır. Eğer bu 4 firmanın satış ve istihdam rakamlarını tüketim malı üreten diğer sektörlerinkine ekleyecek olursak, Tablo 3'deki durumu elde ederiz. Burada görüldüğü gibi, tekeller tüketim malı üretiminde yoğunlaşmışlardır. Buna karşılık, sanayi gelişmesinde önem taşıyan, makina elektronik, kimya gibi dinamik sanayi kollarının önemi çok azdır. Özel firmaların istihdam içindeki paylarına göre sıralanması, satışlar içindeki paylara göre sıralanmanın tam tersi. Bu da, çalışan başına satışların yatırım malı üreten sektörlerde en yüksek düzeye ulaştığını, tüketim mallarında ise en düşük düzeyde olduğunu gösterir.

DENGESİZLİK, DENGESİZLİK, DENGESİZLİK

100 büyüklerin bölgesel dağılımı, Türkiye'deki teknelci sermayenin bir başka özelliğini sergiliyor. Tablo 4'e göre, kamu kuruluşlarının payı 1970 - 74 döneminde artış göstermiştir. 1971 - 72 yıllarında ise bir düşüş söz konusu. Bu da 12 Mart rejiminin niteliği ve teknelci sermayenin çıkarlarıyla ilgili bir olgu. Özel firmaların bölgesel dağılımı, teknelci sermayenin Marmara - Trakya bölgesinde yoğunlaştığını gösteriyor. İstanbul, önemi azalmakla birlikte, bu bölgedeki ana merkez olmakta devam ediyor. Burada göze çarpan bir başka olgu, Çukurova ve Ege gibi diğer iki önemli teknelci sermaye kesiminin paylarındaki artış. Ama gene de İstanbul ve yöresine oranla önemleri çok az bu kesimlerin. Teknelci sermayenin farklı kesimlerinin bir diğeri aleyhine genişlemesi ise bunlar arasındaki çelişme ve çatışmaların ardında yatan temel neden.

100 büyükler listesinin incelenmesi farklı bölgelerin farklı sektörlerde yoğunlaştığını da gösteriyor. Örneğin, Ege ve Çukurova'da gıda ve dokuma dallarında faaliyet gösteren firmaların ağırlıkta olmasına karşılık, Marmara - Trakya yöresinde dayanıklı tüketim, ara ve yatırım malları üreten firmalar çoğunlukta. Bu, bir yanda, bölgelerarası niteliksel eşitsizliği ortaya koyuyor. Öte yanda, ara ve yatırım malları üretiminin tüketim malları üretimine oranla daha ileri ve dinamik bir nitelik taşıdığı gözönünde tutulduğunda, bugünkü eşitsizliğin giderek artacağı, ileri bölgelerin daha hızlı gelişeceği söylenebilir. Örneğin, yatırım malı üreten sektörlerde çalışan başına satış tutarının en yüksek düzeyde olması bu sektörlerde yoğunlaşan bölgeleri ayrıcalıklı bir duruma getiriyor. Eşitsiz gelişmenin altında yatan olgu bu.

BOYUNDURUĞUNDA

KIN

VE YABANCI TEKELLERLE BÜTÜNLEŞEN TEKELCİ SANAYİ SERMAYESİ

AYI ÜRETİMİNDEKİ PAYINI VE DENETİMİNİ ARTTIRDI.

AKI EŞİTSİZLİKLERİ ARTTIRDI,

SMALARA HIZ KAZANDIRDI

T SERMAYE BİRİKİMİNİN

UÇLARI."

KOÇ, SABANCI VE ÖTEKİLER

Dikkati çeken bir başka nokta, 100 büyükler içinde Türkiye'nin en büyük holdinglerinin oldukça yüksek bir paya sahip olması. Koç Holding ile Sabancı Holding'e dahil kuruluşların 100 büyüklerin satışları içindeki payı % 14.3 (9.6 - 4.7), istihdam içinde ise % 12.6 (7 - 5.6). Buna göre, bu iki holding 100 büyükler listesindeki özel firmaların satışlarının % 27'ye yakın bir bölümüne sahipti 1974 yılında. Bu iki holdinge, Türkiye İş Bankası, Yapı ve Kredi Bankası ve Türkiye Sınai Kalkınma Bankası gibi banka

sermayesinin üç büyük kuruluşunu da eklediğimizde, tekeli sermaye egemenliğinin boyutları daha açık seçik ortaya çıkıyor. Ayrıca, banka sermayesi ile sanayi sermayesinin içiçeliğini de gözler önüne seriyor. Buna göre, 1974 yılında, sözkonusu 5 kuruluşa ait sanayi firmalarının 100 büyüklerin satışları içindeki payı % 29, istihdam içindeki payı ise % 23'ü buluyor. 100 büyükler listesindeki özel firmaların satış ve istihdamındaki payları ise, sırasıyla % 48 ve % 44. Demek ki, bu 5 kuruluş özel tekeli kuruluşların satışlarının % 50'ye yakın bir bölümüne sahip. Türkiye'deki tekeli sermayenin gücü konusundaki en iyi göstergelerden biri bu.

100 büyükler listesindeki özel firmalar içinde yabancı sermayeli olanların payı, satışlarda % 29.5, istihdamda % 19. Öyleyse, özel büyük tekellerin satışlarının % 30'una yakın bir bölümünü dolaysız denetimi altında tutuyor yabancı tekeller. Buna bir de patent, lisans, vb. anlaşmalar yoluyla kurulan ve sürdürülen dolaylı denetim eklenecek olursa, yabancı tekellerin Türkiye imalat sanayii üzerindeki denetiminin hangi boyutlara ulaştığı daha iyi anlaşılır. Çünkü, tıpkı ulusal düzeyde olduğu gibi uluslararası düzeyde de, büyük ve güçlü kapitalistin küçük ve zayıfı ortadan kaldırması ya da kendi denetim ve egemenliği altına alması kaçınılmaz. Türkiye'deki tekellerin dünya ölçülerine göre çok küçük kaldığı ise açık. Örneğin, dünyanın ellinci büyük firmasının satış tutarı, Türkiye'deki 100 büyüklerin satışları toplamından fazla. (Eskişehir Sanayi Odası, Haftalık Haber Bülteni, 1.9.1975.)

Bu bulguların sonucunu şöylece özetlemek mümkün. Tüketim malları üretiminde yoğunlaşan, banka sermayesi ve yabancı tekeli kuruluşlarla bütünleşen tekeli sanayi sermayesi, son yıllarda oldukça önemli gelişmeler kaydetmiş ve sanayi üretimindeki payını ve denetimini artırmıştır. Sermayenin merkezileşmesi olgusunun tüm sonuçlarını beraberinde getiren bu gelişme, tekeller arasındaki eşitsizlikleri artırarak, bunlar arasındaki çelişme ve çatışmalara hız kazandırmıştır. Tüm bu gelişmelerin kapitalist sermaye birikiminin kaçınılmaz sonuçları olduğu açıktır.

TABLO: 1

100 BÜYÜK FİRMANIN İMALAT SANAYİİ İÇİNDEKİ YERİ

YILLAR	SATIŞLAR		100 Büyük Firma		100 Büyük Firma Satış- ları/İmalat Sanayii Toplamı
	İm. Sanayii Toplamı	100 Büyük Firma	Cari Fi- atlarla (milyon 1968: 100)	Sabit Fi- atlarla (milyon 1968: 100)	
1968	59 500	100	10 574	100	17, 7
1969	68 364	111	11 809	108	17, 2
1970	79 257	119	17 607	149	22, 2
1971	106 531	137	21 458	155	20, 1
1972	138 777	160	33 448	218	24, 1
1973	178 794	191	42 881	258	23, 9
1974	271 227	210	63 772	277	23, 5

Kaynak: D. P. T. . Yıllık Programlar ve İstanbul Sanayi Odası Dergileri.

TABLO: 2

100 BÜYÜKLER LİSTESİNDEKİ ÖZEL FİRMALARIN SEKTÖREL DAĞILIMI (1974)

Sektörler	Satışlardaki Payı (%)	İstihdamdaki Payı (%)
Gıda-Tütün Sanayileri	6, 1	4, 9
Dokuma ve Giyim Sanayii	20, 1	36, 6
Basım Sanayii	1, 6	1, 3
Deri ve Deri Mamulleri Sanayii	0, 8	0, 3
Lastik-Plastik İşleme Sanayileri	5, 5	3, 7
Kimya Sanayii	5, 5	4, 9
Cam-Çimento Sanayileri	5, 3	7, 6
Temel Madenler Sanayii	15, 8	12, 6
Madeni Eşya Sanayii	9, 2	10, 1
Tarım Alet ve Makinaları Sanayii	4, 6	2, 7
Elektrik Makinaları ve Gereçleri		
Sanayii	5, 5	3, 1
Taahhüt Araçları Sanayii	20, 0	12, 2
TOPLAM	100, 0	100, 0

TABLO: 4

100 BÜYÜKLERİN BÖLGESEL DAĞILIMI (% Olarak)

SEKTÖR GRUPLARI İTİBARIYLA DAĞILIM - 1974 -	Satışlardaki Payı (%)		İstihdamdaki Payı (%)	
	1970	1974	1970	1974
Tüketim Mali Üreten Sektörler	42, 3	53, 5		
Ara Mali Üreten Sektörler	34, 5	30, 4		
Yatırım Mali Üreten Sektörler	23, 2	12, 2		
TOPLAM	100, 0	100, 0		
Kamu Kuruluşları	31, 5	39, 7	43, 2	47, 8
Özel Firmalar	68, 5	60, 3	56, 8	52, 2
Çukurova	10, 2	11, 5	14, 7	19, 9
Marmara-Trakya	69, 4	64, 6	66, 5	55, 4
Ege	9, 6	10, 8	10, 7	11, 9
Diğerleri	10, 8	13, 1	8, 1	12, 8

Katil komandoları besleyen Murat Bayrak nasıl zengin oldu !

TURİSTİK TESİSLERE,
TURİZMİ GELİŞTİRMEK AMACIYLA KREDİ VEREN KURUM
TC TURİZM BANKASI.
MURAT BAYRAK 1972 YILINDA BU BANKADAN
2,5 MİLYON LİRA KREDİ ALDI.
DEVLET GÖREVLİLERİNE YARDIM ETTİĞİ SÖYLENEN
KOMANDOLAR İÇİN YAPILACAK TATİL KÖYÜNE DEVLETTEN KREDİ
ALMAK DOĞAL OLSA GEREK!

Balkanlardan zaman zaman Türkiye'ye göçmen gelir. Bunlar, Osmanlıların Balkanları yitirmesiyle, oralarda kalmış, Türkiye kökenli insanlar. Kimi eskiye duyduğu özlemle, kimi akrabalara kavuşma isteğiyle göç eder Türkiye'ye.

Murat Bayrak da bir göçmen olarak gelmiş. Milyonlarıyla gelen göçmen şimdiye dek duyulmamış. Emegini üretime katarak, emeğinin karşılığını alan ve üretim araçlarının tümüne toplumca sahip çıkılan ülkelerden milyonlar getirmesi zaten olanaksız. Murat Bayrak da Türkiye'ye milyonsuz gelen göçmenlerden biri.

Ancak, milyoner olmak Türkiye'de güç değil. Sömürünün esas olduğu düzenlerde her mahalleden bir milyoner çıkabilir. Ama, herkes milyoner olamaz. Ayrıca milyoner olmak yeterli değil, bir de milyonları korumak gerek.

NASIL MİLYONER OLUNUR

Milyonları korumak için önce milyoner olmak gerekiyor. Bu Murat Bayrak için güç olmamış. Önce düzene hizmet gerekli. Sonra hizmet edilenlerden ilk sermayeyi derlemek. Kredi musluklarının açılması ve dışarıyla başka düzeyde varolan ilişkilerin, ticari düzeyde geliştirilmesi de şartlar arasında. Murat Bayrak ve o tür yapılı kişilerin sağlayabileceği bu olanaklar, milyonları üretiyor.

SANCAK TUL A.Ş.

Murat Bayrak'ın sahibi bulunduğu şirket Sancak Tül, Sancak Tül önce limi-

ted şirket statüsünde kurulmuş. 1973 yılında, 10 milyon TL sermayeye sahip bulunan Murat Bayrak, Limited Şirketin sermayesini 16.5 milyona çıkartarak anonim şirket haline dönüştürüyor.

1973 yılında Maliye Bakanlığına verdiği bilançoda ise, görünen net kârı, 53 milyon. Ancak, aynı bilançoda, şirketin bir de uzun vadeli borçları var. Bu borçların alındığı kurumlar da hayli ilginç.

Murat Bayrak, Sınai Yatırım ve Kredi Bankası'na 1 milyon 350 bin, Turizm Bankası'na 2.5 milyon, Türkiye İş Bankası'na 6 milyon, Vakıflar Bankası'na 1 milyon, Osmanlı Bankası'na 3 milyon 800 bin, Türk Ticaret Bankasına ise 1 milyon 600 bin borçlu. Bununla da kalmıyor, Sirkeci Gümrük Müdürlüğü'ne 19 milyon 350 bin, dışarıdaki ağababalarına da 38 milyon 800 bin TL olmak üzere toplam olarak 74 milyon 450 bin TL. lık uzun vadeli borcu var.

Tüm borçlara karşın bir yıldaki kârı 53 milyon lira. Bu da resmen bildirilen ve vergiye matrah alınan miktar. Murat Bayrak kısa zamanda milyonlara milyon katıyor. İşin içine bir de AP milletvekiliği katılınca zincirin halkaları tamamlanıyor.

MİLYONLAR DÜZENİNİ KORUMAK GEREK

Murat Bayrak sermaye sınıfı içinde bir renkli sima. Sermaye sınıfı içinde bir halka. Bu sınıflı düzenin korunması gereği, yalnızca bu zatın isteği değil. Tüm sermaye sınıfı ve onun iktidarları milyonlar düzeninin sürdürülmesinde, sömürünün işçi sınıfına gösterilmeme-

İHRACATÇILARA MİLYONLAR AKTARILIYOR

İHRACATTA
VERGİ
İADESİ
ORANININ
ARTTIRILMASI
VE UYGULAMA
KAPSAMININ
GENİŞLETİLMESİNİN, İHRACATTA NE GİBİ BİR ARTIŞ
SAĞLAYACAĞINI ZAMAN GÖSTERECEK
ANCAK KESİN OLAN BİR GERÇEK
BU YOLDAN UĞRANILACAK VERGİ KAYBI.
1974 YILINDA 1 MİLYAR TL'LİK VERGİ KAYBINA
NEDEN OLAN İHRACATTA VERGİ İADESİ UYGULAMASININ
BU YIL DAHA YÜKSEK VERGİ KAYBINA
YOL AÇACAĞINA
KESİN GÖZÜYLE BAKILABİLİR.

İhracattaki tikanıklığın dış ticaret açığını olumsuz yönde etkilemesi ve bunun, özellikle, sermaye sınıfının sanayici kesiminde tepki uyandırması, MC iktidarını harekete geçirdi. Sanayiciler, çok önceden hükümete neler yapılabileceğine ilişkin bir muhtıra vermişlerdi. MC iktidarı, muhtıra doğrultusundaki hizmetler zincirine, son çıkan ihracatta vergi uygulaması kararıyla, yeni bir halka ekledi.

Yeni kararda ihracatta vergi iadesi oranı % 45'e kadar çıkarılıyor. Bu oranda bir iadeden yararlanmak için 1 milyon 800 bin dolarlık ihracat gerekiyor. Eğer bunun altında bir ihracat yapılırsa

% 40 oranında bir iadeden yararlanılıyor.

Resmi Gazetede 16.9.1975 günü yayınlanan kararın bir ilginç maddesi de sır saklamaya ilişkin. Bu maddede, kararın uygulanmasında çalışanların, edindikleri ticari ve mali sırları açıklamayacakları hükme bağlanıyor.

Kararın bu maddesi ister istemez yeğen Demirel'in 20 milyonluk vergi iadesini hatırlatıyor. Hayali mobilya ihrac edilmiş gibi gösterilir ve bunu, bir memur öğrenirse, böyle bir yolsuzluğu açıklayamayacak. Eğer açıklarsa, yolsuzluğu yapan değil, açıklayan cezalandırılacak.

MC kararlarının kimden yana kabileceğine yeni bir örnek daha veriliyor. Bu maddeyle Yahya Demirel bu günlerde İsviçre'de yeni mobilya ihrac bağlantılarını, artık rahatça yapabiliyor.

Bu kararda, ihracatta vergi iadesi uygulanacak maddelerin kapsamı genişletildi. Yeni giren maddelerin sayısı 200'ü buluyor. Böylece, neredeyse, sanayi ürünleri ihracatının tümü, vergi iadesinden yararlanabilecek.

Ayrıca Teknik Üniversite'den alınması gereken ekspertiz raporu zorunlu-

**İŞÇİ SINIFINI ÖRGÜTSÜZ BIRAKMADA MURAT BAYRAK
ÜSTAT SAYILIR
ŞİMDİYE DEK FABRİKASINA GİREBİLEN SENDİKA YOK
KOMANDO DENİLEN KIRALIK KATİLLER İSE
FABRIKANIN MUHAFAZ BÖLÜĞÜ
BUNLARIN
YALNIZCA FABRIKAYI KORUMADIKLARI DA BİR GERÇEK
BU PARALI UŞAKLAR
GEREKTEĞİNDE AP KONGRESİNDE BİLE GÖZDAĞI VEREBİLİYOR
AP'NİN ÇANAKKALE İL ÖRGÜTÜ KONGRESİ
BUNLARIN DENETİMİ ALTINDA YAPILDI**

nde yarar umuyor. Sermaye sınıfı bu naçla örgütlenirken, işçi sınıfını örgüt- i mücadelede yoksun bırakmak isti- or.

İşçi sınıfını örgütsüz bırakmada furat Bayrak üstad sayılır. Şimdiye dek abrikasına girebilen sendika yok. Ko- nando denilen kiralık katiller ise, fabri- anın muhafız bölüğü. Bunların, yalnız- a fabrikayı korumadıkları da bir ger- çek. Bu paralı uşaklar gerektiğinde AP kongresinde bile gözdağı verebiliyor. AP'nin Çanakkale İl Örgütü kongresi unların denetimi altında yapıldı.

Sancak Tül'ün sahibi komando- ları çok düşündür. Kiralık katillerin eği- timi onun denetimi ve gözetimi altında yapılıyor. Bu kez bir Devlet bankasından kredi almayı uygun görüyor.

SANCAK TATİL KÖYÜ

Ayvalık, Türkiye'nin güzel tatil beldelerinden biri. Murat Bayrak, Sarım- saklı plajında bir yer almış. Ancak, za- tın bir huyu var. Her işini krediyle yap- tırıyor. Bu kez bir Devlet bankasından kredi almayı uygun görüyor.

Turistik tesislere, turizmi geliştir- mek amacıyla kredi veren kurum, T.C. Turizm Bankası, Murat Bayrak, 1972 yı- lında, bu bankadan 2.5 milyon lira kredi aldı. Devlet görevlilerine yardım ettiği söylenen komandolar için yapılacak ta- til köyüne devletten kredi almak doğal olsa gerek!

Tatil köyü 1974 de tamamlanıyor. Turizm Bakanlığı 17.7.1974 de Turistik İşletme Belgesi veriyor. Turizm Bakanlı- ğı'nın yayınladığı 1975 yılı Otel Rehbe-

luğu da kaldırıyor. Zeytinyağı yerine, makina yağı ihraç edildiği unutulma- dan alınan bu karar, uygulamada doğa- cak bu tür yolsuzlukları bakalım ayyuka çıkaracak mı?

İhracatta vergi iadesi oranının artırılması ve uygulama kapsamının geniş- letilmesinin, ihracatta ne gibi bir artış sağlayacağını, zaman gösterecek. Ancak, kesin olan bir gerçek, bu yoldan uğra- lacak vergi kaybı. 1974 yılında 1 milyar TL.lık vergi kaybına neden olan ihracat- ta vergi iadesi uygulamasının, bu yıl da- ha yüksek vergi kaybına yol açacağına, kesin gözüyle bakılabilir. Nitekim gazete haberlerine göre 1975'in ilk üç ayında iki milyar liralık vergi iadesinde bulunul- duğu bildirilmektedir. Bir de buna teş- vik tedbirleri arasında yer alan, ithalatta vergi muafiyeti eklenirse, ortaya çıkan tablonun çok iç açıcı olmadığı anlaşılır.

Bütçenin önemli açıklar verdiği bu yıllarda, bu kanaldan sağlanması ola- naklı gelirin yitirilmesi, başka tür gelirler sağlanmasını zorunlu kılabilir. Bu işin yükünün işçi sınıfıyla diğer emekçi sınıf ve tabakaların sırtına bindirileceğini söy- lemek kötümser bir yorum olmasa gerek.

rinde Sancak Tatil Köyü de yer alıyor. Günlüğü yemek dahil 340 - 390 TL.

Ancak, şimdiye dek komandolar- dan başka kimse kalmamış bu tatil kö- yünde. Köyün tamamen dolu olduğu söyleniyor. Yıl sonu bilançosu ise merak konusu. Günlüğü 390 TL.dan eğitim gö- ren kiralık katillerin, bu harcamanın hakkını verdikleri ortada.

YANGIN SÖNDÜRMEK YA DA SERİNLEMEK

Murat Bayrak'ın çok renkli bir kişi olduğunu söyledik. Hakkında söy- lentiler çeşitli. Girilmesi güç fabrikasına bir de yüzme havuzu yaptırmış. Hazre- tin suya merakı büyük. Yaz boyunca ta- til köyünde bulunsun kredi işlerini nasıl ayarlar! Yazın sıcak günlerinde serinle- mesi de gerek.

Ancak, söyleneceğe göre kredisiz iş yapmasını sevmeyen bu komando hamisi yüzme havuzu için de kredi sağlamış. Yüzme havuzu için kredi verilmeyeceği ni çok iyi bildiğinden, yapılan havuz, resmi kayıtlarda "yangın söndürme haz- nesi" olarak geçiyor.

MURAT BAYRAK'IN İPLİĞİ PAZARA NASIL ÇIKAR

Sancak Tül Fabrikası bir cins iplik üretiyor. Bir yılda görünen net kârının 53 milyon lira olması ilginç. Ancak fabri- kada üretilen ipliğin, Türkiye'deki tek satıcısı, Murat Bayrak.

Tekel olmanın avantajlarını iyi kullanıyor. İhtiyaç duyanlar arasında en yüksek fiyatı verene ipliğini satıyor!

TELEVİZYON FİYATLARI UCUZLAR MI?

Türkiye'nin yıllık televizyon üre- timi 1 milyona ulaştı. Bundan böyle her yıl bir milyon televizyon üretilecek. An- cak, fiyatların yüksekliği, pek çok aile- nin TV alamamasına neden oluyor. TV sanayii ciddi bir pazar sorunuyla karşı karşıya idi. Öte yandan TV üreten fir- maların kâr oranları ise çok yüksek. İç pazar sorunuyla karşılaşan üreticiler fi- yatları düşürmeyi düşünüyorlardı.

Ancak, son çıkan ihracatta vergi iadesi kararnameyi TV üreten sanayii imdadına yetiştirdi. Yeni karara göre te- levizyon ihracatında % 30 - 35 oranında vergi iadesi uygulanacak. Böylece, dış piyasalarda fiyat bakımından rekabet olanağı doğuyor. Artık Türkiye'de TV fiyatlarının düşürülmesine gerek kalma- dı. Başlangıçta düşünülen oranda bir in- dirim bundan böyle bir hayal. Hatta fi- yat artışları bile beklenebilir.

Ucuz fiyatları TV almayı düşle- yenler üzülmesin. Yalçıntaş yönetimin- deki TRT yayınında, evlerdeki TV alı- cıları, pek de güzel olmayan bir süseşya- sından öte bir işe yaramıyor.

katillerin maddi kaynakları kurutulmalıdır

ISMAIL COŞAR

Türkiye kapitalizminin dışa bağımlılık yanında diğer bir özelliği de, sömürü alanının, ülkenin öz kaynaklarıyla sınırlı olması. Bu, aynı zamanda dışa bağımlılığın doğal bir sonucu. Yabancı sermaye ile içli dışlı olan sermaye sınıfı, sömürüsünü işçi sınıfı üzerinde yoğunlaştı- rıyor. Türkiye işçi sınıfının yarattığı artı değer sermaye sınıfının em- peryalizmle paylaşması ise, daha yüksek bir sömürü oranını gerektiriyor.

Ancak, Türkiye eski Türkiye değil. İşçi sınıfı ve onun çevre- sinde oluşan ittifak, bilinçli bir mücadelenin içinde. Sermaye sınıfı, işçi sınıfını dilediğince ve sınırsızca sömürmede bildiğini yapamıyor. İşçi si- nifının bilinçli mücadelesi, onun ittifakı içinde yerini almaya başlayan diğer emekçi sınıf ve tabakaların geçmişe oranla daha sorumlu davran- maları, sermaye sınıfının tezgahlamaya çalıştığı oyunları bozuyor.

İşçi sınıfının, özellikle son onbeş yıldır hızla yükselen mücade- lesi, sermaye sınıfı için en ciddi sorun. Ekonomik planda verilen müca- dele, sınırsız sömürüye yıllar boyu alışmış olan sermaye sınıfını tedirgin ederken, bir de bu mücadelenin politik içerik kazanarak bütünlüğe ulaştı- ğını somutlaştırıyor. Sermaye sınıfı işçi sınıfının yükselen hareke- tini, doruğa ulaşmadan boğmak istiyor.

Sermaye sınıfının, kendi iç çelişkilerini uzlaştırıp birleşme ve bu temelden kaynaklanan politik partilerini, birleştirme çabaları, tek başına yeterli değil. 12 Mart deneyiminin, başta işçi sınıfı olmak üzere, diğer emekçi sınıf ve tabakaların mücadelesi ile geriletilmesi, aynı oyun- un yeniden tezgahlanmasını engellemiyor. 12 Mart faşizmini, istediği sıkıyönetimli bir sömürü düzeninin ölemine çekiyor.

Bu vesileye yola çıkan sermaye sınıfı, paralı uşaklar besliyor. Bu uşakların nereden beslenip nasıl yetiştirildiğinde Murat Bayrak olayı, yalnızca somut bir örnek. İrili ufaklı sermaye, bu kiralık kaatille- rin, maddi dayanağı. Bunların örgütlerine, sermaye sınıfından bağış olarak binlikler akıyor. Sermaye sınıfı, özlemini duyduğu faşizmi ge- tirmede bu paralı uşaklardan medet umuyor.

Kiralık katillerin yuvalandığı, sermaye sınıfının başbuğuluğu- nu yüklenen bir lidere sahip MHP'nin, ikibuçuk adamıyla cepheye yeri- ni alması bir rastlantı değil. Devletin bütünüyle ele geçirilmesi oyununun bir parçası. Kiralık kaatiller artık devletin hazinesinden çöpleniyorlar. Kadrolara doldurulan komandoların bir kısmı aybaşından aybaşına ma- aşını almaya daireye uğruyor.

Cephénin başbuğusu ise, devletin en yetkili kişileriyle güvenlik toplantıları yapıyor. Eğer toplantılarda, kaatillerin güvenliğini sağlama konuları görüşülüp, karara bağlanıyorsa, bu yönde son derece başarılı olduklarını söyleyebiliriz. Politik amaçlarla öldürülen altı öğretmenden beşinin katilinin bulunmadığı biliniyor.

Kaatiller biliniyor ama yakalanamıyor. Devletin güvenlik kuv- vetlerine yapılan ihbarlar değerlendirilmiyor. Polis, katilin kaçmasına göz yumuyor. Başvurulacak başkaca merci akla gelmiyor. Son olarak TÖB - DER Cumhurbaşkanı'na başvurdu. Şimdilik ortada somut bir sonuç yok. Terör sürüp gidiyor.

Olayları yaratırlar iki grup olarak gösterilmek isteniyor. Olay- ların gerçek sorumluları ise, gelişimin, çıkarları doğrultusunda olup ol- madığının değerlemesi içinde bir köşede keyif çatıyor. Gerçek sorum- lunun, bunları besleyen sermaye sınıfı olduğu ise gün gibi ortada. Kiral- ık kaatillerle mücadele, onların çöplendiği kaynakları kesmekle olur.

Sancak tatil köyü olayının bir ilginç yönü de, işletme müsa- desinin CHP Bakanlarından Orhan Birgit tarafından verilmiş olması. Kuşkusuz müsaade komando kampı kurulsun diye verilmedi. Ancak Murat Bayrak denen adamın niteliği de belli idi. Eğer eşkiya yetiştirilen sermayenin kaynakları, ekonomik olarak kurutulmazsa bu olaylar sürer gider.

Olayları durdurabilecek tek gücün ise, işçi sınıfı ve onun çevre- sinde yerini alan diğer emekçi sınıf ve tabakaların demokrasi yolundaki örgütlü mücadelesi olduğu artık açıkça ortaya çıktı. Sermaye sınıfının son çırpınışları, işçi sınıfının bu mücadelesini durduramayacağı kesin. İşçi sınıfı 12 Mart Faşizmini nasıl gerilettilse, demokratik müca- delesinin artan talepleri doğrultusunda öyle genişleticek ve öncü partisi- nin önderliğinde iktidara yönelecek.

SOSYALİST OLMAYAN SOL'DA PORTEKİZ

DEVİRİM DE TUR ATLAYACAK MI ?

ARIAS NAVARRO'NUN, BRAGA BAŞPİSKOPOSU DA SILVA'NIN, AUGUSTO PINOCHET'İN KESKİN SİLAHI BUGÜN PORTEKİZ'DE ECEVİT'İN "DEMOKRATİK SOL" DİYE SAHİP ÇIKTIĞI SAHİP ÇIKTIĞI SOSYALİST PARTİNİN ELİNDE.

Portekiz bunalımlı günlerini yaşama devam ediyor. Karşı - devrim en sinsi tertiplerini tezgâhlaymakta. Portekiz işçi sınıfı iktidara ağırlığını koymaktan alıkonmaya çalışılıyor. Amiral Azevedo'nun yeni hükümeti kurma çabaları henüz sonuçlanmış değil, ama işçi sınıfı maçı kolay kolay bırakacağı benzemiyor. Portekiz Komünist Partisi, iktidara sağ güçler antidemokratik bir biçimde el koymaya kalkıştırsa devrimci güçlerin eli kolu bağlı durmayacağını, gerekirse silahlı direnişe geçeceğini belirtti. Portekiz'e eğilmenin, devrimin gelişmesini günü gününe izlemenin birinci nedeni bu, Portekiz devriminin kendi gelişimi.

ECEVİT PORTEKİZ'DE

İlkin birkaç nokta: Ecevit umudumuz değil. Bizim "Umudumuz işçi sınıfı". Ama Ecevit MC faşizmi karşısında demokrasinin savunucusu. 12 Ekim seçimlerinin değerlendirilmesinde bu nokta çok önemli.

Çok önemli olan bir başka nokta daha var. O da Ecevit'in Portekiz devrimi üstüne söylediği "tehlikeli" sözler. Şöyle diyor CHP Genel Başkanı: "Portekiz, kırk yıl, bugün Türkiye'de hükümette bulunanların kafasıyla yönetildi. NATO da kendi temel ilkelere aykırı olduğunu bile bile bu rejimi destekledi. Kırk yıl sonra Portekiz'de ortaya örgütlenmiş, güçlü bir komünizm çıktı. Kırk yıllık faşizmden, baskıdan, işkenceden, sömürden ancak komünizm ve anarşi doğdu. Portekiz'de komünizme ve anarşiye karşı şimdi en etkin mücadeleyi ise demokratik sol veriyor."

"Türkiye'de bugün hükümette bulunanların" elindeki silahlı kapan Ecevit, devam ediyor: "Türkiye'de faşizmi de, komünizmi de, anarşiyi de CHP'nin demokratik sol tutumu önleyecektir. Bunları önlerken de, CHP kimsenin düşünce özgürlüğünü kısımayacak, kimsenin canını incitmeyecektir."

Aynı konuşmasında NATO Genel Sekreteri LUNS'u Türkiye'nin iç işlerine karışmakla suçlayan Ecevit, çelişki içinde: Faşizm NATO'nun hangi temel ilkelere aykırı? Faşist Franko'nun da girmesiyle yeni bir uygulama alanı bulacak olan bu temel ilkeler 21 Nisan'ın Yunanistan'ına, 12 Mart'ın Türkiye'sine nasıl uygulanmış ki?

"Komünizmle mücadele"den başka hikmet - i vücudu bulunmayan MC iktidarı karşısında antikomünizm yapmak zor. Bu da Ecevit'in çelişkilerini artırıyor.

ANTİKÖMÜNİZM KİMİN İŞİNE YARAR?

Arias Navarro'nun, Braga Başpiskoposu Da Silva'nın, Augusto Pinochet'in keskin silahlı bugün Portekiz'de Ecevit'in "demokratik sol" diye sahip çıktığı Sosyalist Parti'nin elinde. Yalnızca PKP'ne karşı kullanılmıyor bu silah, Portekiz devrimci sürecini tıpkı Şili'deki gibi kanla boğmak için, Mario Soares'in de söz ve yaşam hakkının bulunmamaçağı bir düzeni geri getirmek için kullanılıyor. "Halkın hakkını bir daha kimsenin yiyemeyeceği bir düzen" kuracak olan CHP, nasıl oluyor da Portekiz'de sömürücü sermayenin sözcülüğünü yapan güçlerle dayanışma içinde olabiliyor? "Demokratik sol"cu Willy Brandt'lar, Helmut Schmit'ler ABD'den Portekiz devrimine müdahale etmesini isterlerken susan Ecevit, neden Portekiz'de baş tehlike diye devrimci güçleri ve onların örgütlerini gösterme gereğini duyuyor? "Demokratik sol" Danimarka İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun aynı antikomünist tavrıyla, "komünist" diye Portekiz Entersendikal temsilcisini kabul etmemesi midir özgürlük? NATO'da kardeş kardeş yaşadıkları Portekiz'in tekelere karşı bir yöreğe girmesiyle ülkenin ekonomik boğulmasına katkıda bulunan demokratik sol AET üyelerinin Gonçalves görevden alınır alınmaz ilk elde 420 milyon lira yardım yapmaları Portekiz'in iç işlerine karışma değil nedir? "Demokratik sol" Ecevit bu sorulara cevap vermekle yükümlü değil mi?

ÇAMLI'NIN DEVİRDİĞİ ÇAMLAR

Portekiz konusundaki bu tavır, Ecevit'in seçimler öncesi oy alma hesaplarıyla açıklamak yetersiz. PKP'ye saldırmak moda oldu. Ecevit de bu koruya katılmakla belki seçim mitinglerini basan goşist gurupların saldırılarından kurtulmuş olur. Öyle ya onlar da antikomünizme dayalı bir çizgiye dayanıyorlar. Ama bu konuda "Politika"nın dış politika yazarı İbrahim Çamlı'ya herhalde kimse yetiğemeyecek. "Portekiz devrimine tamik olduğunu" söyleyen Çamlı'ya göre Portekiz Komünist Partisi, "Dünyanın en iyi örgütlenmiş, en disiplinli" ama "aynı zamanda en tutucu partilerinden biri". Evet, "en tutucu partilerinden biri". Bereket "Partinin solundaki devrimci marxist partiler" hemen harekete geçiyorlar ve devrimi kuruyorlar! Kilise'nin, Spinola'nın ağzıyla hergün "Ulkeyi PKP ele geçirdi! diye

DA SILVA

Karşı-devrimin önderlerinden

İŞÇİ SINIFININ SENDİKAL ÖRGÜTÜ ENTERSENDİKAL, POLİTİK ÖRGÜTÜ PKP, BÜTÜN GÜÇLÜKLERE RAĞMEN DİRENYORLAR EMPERYALİZME, GERİCİLİĞE KARŞI

feryad eden, faşizme değil de "Sosyal faşizm"e, "Sovyet sosyal emperyalizmi"ne küfredmeyi devrimcilik sayan gurupçuklar mı?

PKP'ye dönelim. Çamlı'ya göre, faşizmin ağır baskıları altında "zayıflamış, güçlenmiş, tıpkı ilk Hristiyanlar gibi." "Parti, hiçbir esnekliği olmayan, muhayyeleden yoksun, inatçı, koyduğu hedeflere başarılı bürokratik teşkilatı ile şaşmadan ilerleyen bir robot."

Yazara göre PKP'nin demokratik bir takım ilkeleri var, ama o bizi pratiğe bakmaya çağırıyor: Parti, "Gerek mahalli idarelerde olsun, gerek sendikalarda olsun, seçimden kaçarak, sızma, bazan de şantaj yolu ile kilit noktaları elde etmiştir. Ordu, çok partili rejimi sınırlandıran PKP yanında bir destekçisi olmuştur."

BÜROKRATİK SOSYALİSTLER Mİ "SOSYALİST BÜROKRATLAR MI!

"Sosyal demokrat nitelikli Sosyalist Partinin ve ordudan icazetli Komünist Partinin sultasından çıkıp kendine özgü yolunu arama bunalımı içinde" bulunan Portekiz'de, "Sosyalist Yol"un sosyalist olmayan yolcularına göre bütün günah, PKP'nin kendini ÖNCÜ Parti görmesindedir: "Yazı İşleri Müdürü Rego gidecek, PKP'nin göndereceği diğer bir şahıs gelecek. Soares'in yerine Curnem (?) (PKP başkanı) direktif verecek. Sosyalistler sosyal demokratlarla mücadelelerinde Bürokrat Sosyalistlerin ağına düşmemeye azami dikkati göstermek zorundadır. Genç kitlelerinin Partisi yerine "ÖNCÜLÜK PATENTİ" ile Pravda güdümlüdeki bürokratik sosyalistlerin Partisi olan PKP, Portekiz devrimci gelişmesine büyük zararlar vermektedir."

Portekiz işçi sınıfının Partisini tepeden incecilikle de suçlayan "Sosyalist yol"cu Adnan Ermiş, fetvasını şöyle bitiriyor: "Bu darbe taktikleri, halka gü-

ven duymayan, onun gücünü hiçe sayan, BÜROKRATLARA AİTTİR." Bu taktikler için gerekli direktifler de doğal olarak hep "Pravda"dan alınıyor. Amaç da "HALKIN DIŞINDA HALK İÇİN SOSYALİZM."

KAVGA BİR DAYANIŞMA BİR

Portekiz bugün 25 Nisan'la girilen devrim sürecini boğmayı amaçlayan bir karşı - devrim tırmanışını yaşıyor. Faşizmin yıkılışında yan yana olan güçler, sermayenin çıkarlarına dokunmak, iktidarı, gerçek sahibi olan kitlelere teslim etmek sözkonusu oluncacephelereayrıldı. Sermaye umudunu Mario Soares'in Sosyalist Partisine bağladı. Açıkça sağcı olarak ortaya çıkamayan gericilik de PSP'nin kanadı altında karşı - devrimi körüklüyor. Spinola ikide bir Avrupa'ya gelip ortam yokluyor. Salazar polis kuruluşu PIDE'nin faşist elemanları İspanya'dan kompolar kurup ajanlar salıyorlar Portekiz'e. Ve sessiz bir sabotaj kemiriyor Portekiz devrimini: ülkenin dış ticaret açığı 1975'in ilk ayı için bir milyar doların üstünde. Açık müdahale tehditleri yanında Angola'da kırgıtılan Amerikan beslemesi sözümona "kurtuluş" örgütüne de Portekiz devriminin tekerleğine çomak sokuyor.

Bunlara karşı devrimin en kararlı savunucusu işçi sınıfı, o'nun sendikal örgütü Entersendikal, politik örgütü PKP. Bütün güçlülere rağmen direnyorlar, emperyalizme, gericiliğe karşı. Silahlı Kuvvetler Hareketi, emperyalizmin, karşı - devrimin çabaları sonucu bugün artık başlangıçtaki tutarlı ve kararlı çizgisinde değil, karşı - devrimci unsurlar önemli bir adım attı.

Türkiye'de demokratik güçler, devrimciler faşizmin ne olduğunu biliyorlar. Bunun için de Portekiz devrimi ile dayanışım içinde olmalılar. Devrimin başarısı ise işçi sınıfının ve onun partisinin doğal mütefakilleriyle kurabilecekleri ilişkiye bağlı.

SEDAT NASIR'I BİR KEZ DAHA ÖLDÜRDÜ

İŞBİRLİKÇİ BURJUVAZİ, YABANCI SERMAYE İLE BÜTÜNLEŞMESİNİ SAĞLAMA ÇABASINDA. NASIR ZAMANINDA OLUŞAN KAMU KESİMİ BU BÜTÜNLEŞMEYE ENGELDİ. ÖNCE O ORTADAN KALDIRILYOR. ARDINDAN DA YABANCI SERMAYENİN GELMESİ İÇİN GEREKLİ OLAN KOLAYLIKLAR SAĞLANIYOR.

İnönü'ler, Bayar'lar, Mustafa Kemal'in Kurtuluş Savaşını nasıl emperyalizme teslim ettilerse, bugün Enver Sedat da Nasır'ın ulusal kurtuluşçu Mısır'ını emperyalizme teslim ediyor. Mısır bugün artık antiemperyalist cepheyi kırma görevini yerine getiriyor. İçte yoğun bir baskı ile her türlü ilerici ve demokratik hareketi sindiren Enver Sedat, dışta da son ara anlaşmasıyla antiemperyalist bir Arap cephesinin oluşmasını baltalıyor. Eylül başında imzalanan bu ara anlaşmanın bölge halklarına barış getirmeyeceği YURUYUŞ okuyucularınca biliniyor. (Bkz. Sayı: 22). Tüm anti emperyalist güçler, Suriye, Irak, Filistin Kurtuluş Örgütü, Cezayir, bu anlaşmaya karşı çıktılar. Filistinli gerillalar Madrid'teki Mısır Büyükelçiliğini basarak diplomatları rehine aldılar. Buna karşılık, gerici Arap rejimlerinin ve Sudan Devlet Başkanı Numeysi'nin Sedat'ın bu kararını desteklemeleri anlamlı: Çünkü Numeysi, 1971 Temmuzunda kendisini alaşağı eden bir ayaklanmayı ancak Kaddafi ve Sedat'ın yardımları ile bastırması, faşist terörünü de gene onlar sayesinde uygulayabilmişti.

Daha dün kadar Filistin halkının ve tüm Arap halklarının bağımsızlık savaşında kararlı bir yeri olan Mısır nasıl oldu da emperyalizme teslim oldu? Enver Sedat, Nasır'la Mısır halkının kazandıklarını nasıl böyle harcıyabiliyor? Sorulara cevap vermenin yolu, Mısır burjuvazisinin devleti ele geçirme çabalarında aranmalı.

İLERİCİLERİN TASFİYESİ

Nasır'ın ölümünden sonra devlet aygıtını "temizleme" işlemlerine girişen Sedat, ilk olarak 1971 Mayıs'ında sahneye koyduğu bir "komünist komplo" tertibi ile üst kademedeki muhaliflerini ortadan kaldırdı. Nasır'ın yakın destekleyicileri olarak bilinen ve onun yolunu izlemeyi planlayan Ali Sabri, ve arkadaşları, "Sovyet yanlısı" oldukları gerekçesiyle ayrıca cezalandırıldılar. Daha sonraki her hükümet değişikliğinde ilerici elemanları birer birer iktidar mevkilerinden

uzaklaştırılan Sedat, geçen Mayıs'ta kurulan Memduh Salem kabinesini burjuvazinin hiç tedirginlik duymayacağı kişilerden oluşturdu. Ocak'ta girişilen baskı hareketlerini, Mart'ta patlak veren grevler ve direnişler izlemiştir. Sosyal bir patlamanın önüne geçilmesi gerekiyor. Çözüm, ilerici akımın hükümetteki temsilcisi İsmail Sabri Abdullah'ı ve arkadaşlarını bakanlıktan uzaklaştırmakta bulundu. Hükümet'teki bu "temizlik" yanında Arap Sosyalist Partisi yönetiminde de değişiklik yapıldı, ilerici kanat yönetimden uzaklaştırıldı. Ordu üst kademesinde de gerici ve iş çevreleriyle yakın bağları ile tanınan generaller komuta yerlerine getirildi.

DAHA ÇABUK, DAHA ÇOK KAZANÇ

İsrail'le kısmi bir anlaşma yapabilmek için içerde sakin bir kafaya ihtiyacı olan Sedat, 1975'le başlayan bir dizi baskı tedbiri uyguladı. Yüzlerce gazeteci, yazar, aydın, sendikacı "sosyal bir sınıfın diğer sosyal bir sınıf üzerinde tahakkümünü amaçlayan gizli örgüt kurma" suçundan tutuklandı, hapse atıldı. Ekonomik baskılar altında ezilen geniş emekçi yığınların aydınlara, onların çözümlerine ilgi göstermeye başlaması gitgide daha çok burjuvaziye dayanma eğilimi gösteren Sedat'ın uykularını kaçırmaya başladı. Bunların temelinde burjuvazinin bunalımı var.

Gerçekten de Sedat rejimi gitgide daha büyük ekonomik güçlüklerle karşılaşılıyor. İran'ın, Suudi Arabistan'ın yardımları, Amerikan kredileri ve Kral Hüseyin'in dolarları yetersiz kalmaya başladı.

Bunun yanında iş adamları daha çok vurgunlarla para kazanmayı, istikrarlı bir rejimin sağlıyacağı yatırımlara yeğliyorlar. Karaborsa, kolay kazanç, "hayali silah firmaları" (herkes mobilya satacak değil ya!), kaçakçılık... hergünkü işler. Sedat'ın çok yakını çevreler de bu skandalların içinde yer alıyor. Damadı Mahmud Abu Wafia'nın adı bideki "Demirel Biraderler" kadar sık olmak

SEDAT KISSINGER'LE: PAZAR OLA!

SEDAT REJİMİ GİTĞİDE DAHA BÜYÜK EKONOMİK GÜÇLÜKLERLE KARŞILAŞIYOR. İRAN'IN, SUUDİ ARABİSTAN'IN YARDIMLARI, AMERİKAN KREDİLERİ VE KRAL HÜSEYİN'İN DOLARLARI YETERSİZ KALMAYA BAŞLADI.

üzere basında yer alıyor. Bu konuda ses çıkarmaya yeltenecek namuslu bürokratlar ise "komünist" diye hapse atılıyor.

BURJUVAZİNİN NASIR'DAN ALAMADIĞI

1961'de girişilen kamulaştırmalar sonucu oluşan güçlü bir devlet kesimi, Mısır ekonomisinin belirleyici özelliğiydi. "Kapitalist olmayan yol"la kalkınmada Reis'in büyük umutlarla sarıldığı bu kesimin temelleri de, Nasır'ın ilerici yönelik tüm öteki yapıtlarının temelleri gibi, Sedat rejimine dinamiteniyor. 16 Mayıs'ta kurulan Memduh Salem Hükümetinin ilk işi, Mısır burjuvazisinin yıllardır isteyip de elde edemediği bir kararı almak oldu. 20 Mayıs'ta Sedat'ın imzaladığı bir kararname ile işçiler çalıştırları kamu kesimi işletmelerinin pay senetlerini satın alabilecekler, dolayısıyla da onlara ortak olabileceklerdir! Ne var ki tanınan bir aylık süre içinde bu paylar işçilerden alıcı bulamazsa borsada satılacaktır. Satılma güçleri binbir baskı ile hergeçen gün daha da düşürülen işçiler bu payları satınalamayınca da Mısır burjuvazisine gün doğdu. Böylece ekonomiyi daha yakından denetim altına alması olanaklı şimdiki. Devlet müdahalesinin aşarına indirildiği bir ekonomide de yabancı sermayeyi çekmek daha kolay olsa gerek!

Yeni hükümetin aldığı ikinci önemli tedbir, "ekonomik açılış" politikası ile ilgili Yabancı firmalarla ilişkide bugüne dek gerekli olan izin belgeleri ve kotaları ortadan kaldırmakla Sedat Nasır'ın halktan yana attığı adımlardan birini daha yok etti.

Bütün bunlar ile Sedat'ın Mısır'ı nereye varmak istiyor? İşbirlikçi burjuvazi, yabancı sermaye ile bütünleşmesini sağlama çabasında. Nasır zamanında oluşan kamu kesimi bu bütünleşmeye engeldi. Önce o ortadan kaldırılıyor. Ardından da yabancı sermayenin gelmesi için gerekli olan kolaylıklar sağlanıyor. "Devletçi" eğilimli yöneticiler işbaşından uzaklaştırılarak öğrencilerin, işçilerin, köylülerin kıpırdanışlarını ezen ve bu bakımdan da yabancı sermayeye güven veren bir rejim yerleştiriliyor. Sedat için önemli olan artık Nasır'ın halktan yana mirası değil, Mısır burjuvazisinin ve onunla işbirliği eden emperyalizmin çıkarlarıdır.

İŞÇİ SINIFI KAZANIMLARINA SAHİP

Mısır'da nitelik ve nicelik bakımından zayıf bir işçi sınıfı hareketi var. Ancak, özellikle kamu kesiminde kurulu bazı büyük işletmeler önemli bir öncü çekirdek oluşturmuş durumda. Bugün artık sosyal hareketlerde başı, kendi örgütlerinden yoksun olan işçiler çekiyor. Kararlı bir antiemperyalist mücadele veren Nasır'ın yerine emperyalizme uzlaşan Sedat'ın giriştiği tedbirlerle karşı elde edilmiş kazanımları korumaya çalışıyor. Ocak'taki baskıların başlıca hedefi olan işçi sınıfı, Nisan ayı içinde görülmemiş bir direniş örneği verdi. Kamu kesiminin özel kesime devrini önleme amacıyla birçok grev hareketi düzenlendi. Mehallah El Kobra dokuma fabrikalarında yönetime el koyan işçiler üzerlerine saldırtılan güvenlik kuvvetlerine karşı yiğitçe direndiler. Onlarca ölü ve yaralı verdiler. Benzer olaylar başka işyerlerinde de görüldü.

KAPİTALİST YOLDAN KURTULUŞUN SONU

Enver Sedat, suçunu ve teslimiyetini ilkel bir antikomünizm edebiyatıyla örtmeye çalışıyor. Suriye'nin ve Filistin Kurtuluş Örgütü'nün haklı tepkilerinin arkaında "Sovyet parmağı"ni görmek ve göstermek istiyor. Nasır'ın kemiklerini sıızlatan bir ifade ile Kissinger'den "Arapların dostu" diye söz ediyor. Eylül 1973'ten beri tüm Arap dünyasında "Filistin halkının meşru hakları"nın tek ve gerçek temsilcisi olarak tanınan FKO'nun Kahire'den yayın yapan "Filistin'in Ses'i" radyosunu kapatıyor. Neden? Çünkü Mısır giderek Amerikan emperyalizminin hegemonyası altına giriyor. Sina'ya yerleştirilecek CIA ajanlarının dışardan, Mısır siyasi polisinin içerden sağlayacakları "güvenlik" ortamında Amerikan sermayesi gelecek ülkeye. Dış ticaret şimdiden ABD'ne kaydı bile: Bu ülkeden yapılan ithalat, 1975 yılında, % 33 bir artışla, 600 milyon doları aşacak. İsrail'in 2300 milyon dolarına karşılık Sedat'ın cebine de 800 milyon dolar girecek, Cenevre'de atılan iki imza karşılığında. Mısır'a gelmeye hazırlanan özel yabancı sermaye de cabası...

1971 Nobel Edebiyat Ödülü'nü alması üzerine Pablo Neruda ile yapılan bir konuşmayı yayınlıyoruz.

● Şili'nin Fransa Büyükelçisi, bir politika adamısınız. Şimdi de Nobel Edebiyat Ödülünü aldınız. Nedir sizce ilişkisi şiirle politikanın?

Biliyorsunuz, bu iki dāvaya aynı zamanda hizmet etmekten hiç geri kalmadım. Bence arada hiç bir ayırım yok, ve ben bu iki etkinliği hep birbirine bağlı gördüm, birarada ele aldım.

● Bu yıl (1971) Nobel Barış Ödülünü Willy Brandt aldı. Bu yalnızca bir raslantı mı sizce? Şili'de sola doğru bir değişiklik olmasaydı, siz, uzun yıllardan beri komünist militan şair Pablo Neruda, Nobel Edebiyat Ödülünü alabilir miydiniz? Nobel Jürisi sizi görmezlikten gelmeye devam etmez miydi, dersiniz?

İtiraf etmeliyim ki her yıl, son anda ortaya birşey çıkıyordu. Ödül başkalarına veriliyor, bana ise dostlarımla tesellileri kalıyordu. Gene de, "belki bir gün..." diye umdum hep. Ve işte o gün geldi. Nobel Jürisinin niyetlerini değerlendirmek istemiyorum, ama şu kesindir ki bu ödül benim tüm ülkeme verildi, yalnızca onun hükümetine değil. Hepsini henüz okuma olanağını bulamadığım kutlama telgrafları arasında Şili sendikalarından, Şili köylülerinden gelenler büyük çoğunluğu oluşturuyor, mutluluğumun asıl kaynağı da bu.

**Gö-
rün-
me-
yen
kişi**

Gülüyorum,
gülümsüyorum ben
eski ozanlara,
hayranlık duyuyorum tüm
yazılı şiire,
çiye, elmasa, su yüzüne vuran
gümüş damlasına,
bir vakitler kardeş bildiğim herşeye,
güle ilişkin;
gülümsüyorum
oysa
eski ozanlar
hep "ben" diyorlar,
her adımda

Pablo Neruda

● Haberi alır almaz Başkan Salvador Allende sizi telefonda aradı. Neler söyledi size?

Sesini çok zor işitiyordum. Benimle birlikte bu olaydan aynı büyük sevinci duyduğunu belirtti, hemen ertesi gün bir basın toplantısı yapacağını söyledi. Başkan Allende ve ben çok eski iki dostuz. Birlikte çetin kavgalar verdik, ve sevincinin benimki kadar büyük olmasına hiç şaşmadım. Ayrıca, Halk Birliği'nin iktidara gelişinin Birinci yıldönümü törenlerine katılmak üzere 3 Kasım'da beni Santiago'ya çağırdı.

● Neden bu mesleği seçtiniz?

Ben seçmedim, ve üstelik bu bir "meslek" de değil. Gençliğimde çok uzak bir ülkede (Birmania) zavallı bir konsolostum. Bu durum onbeş yıl kadar sürdü. Sonra, kişisel nedenlerle bu görevden ayrıldım. Şimdi, üç - dört aydır siyasal düşüncelerime uygun yeni bir diplomatik görev kabul ettim. Bunu ülkeme ve onun tarihsel gelişimine karşı bir görev sayıyorum. Biz, bugüne dek Şili'de egemen olan feodal sistemi ortadan kaldırmak için ve ekonomimizi ezen emperya-

birşey geliyor başlarına
ve hep "ben",
anca onlar sokaklarda yürüyen
ya da güzelim sevgilileri,
başka kimse değil,
ne balıkçılar geçiyor yoldan,
ne kitap satıcıları,
ne de duvarcılar;
kimse düşmüyor
bir yapı iskelesinden,
acı çekmiyor kimse,
kimse sevmiyor
zavallı ozan kardeşimden başka,
hep onun ya da güzelim sevgilisinin
birşey geliyor başına,
kimse yaşamıyor
onun dışında,
kimse ağlamıyor aklıktan
ya da öfkeden,
kimse acı çekmiyor dizelerinde
kirasını ödeyemediği için,
kimse, şiirde,
atılmıyor sokağa
şilteleri ve iskemleleriyle
ve yapımeverlerinde
oralarda da birşey olmuyor,
hiç birşey olmuyor,
şemsiyeler yapılıyor, bardaklar,
silâhlar, lokomotifler,
madenler çıkarılıyor
cehennem kaza kaza,
grev var
erler geliyor
ateş açıyorlar halka,
yani
şiire
ve ozan
kardeşim
sevdalıydı
ya da acı çekiyordu,
çünkü duyguları
denizden geliyor
seviyor uzak
limanları, adlarından ötürü
yazıyor tanımadığı, bilmediği
okyanuslar üstüne,
tanelerle dolu mısır gibi yaşamın

geçiyor yanından
bilmeden, dokunup elmeden,
çıkıyor, iniyor
yere ayak basmadan,
kimi zaman da
kendini çok derin
ve kapkara duyuyor,
öylesine yüce ki
kendinde değil,
sarınış dolaş oluyor, çözülüp dağılıyor
"lânetliyim" deyip duruyor,
taşıyor ofltıya puflyıya haçını
karanlıkların,
herkesten başka
olduğunu düşünüyor;
her gün ekmek yiyor yemesine,
ama fırıncıyı görmemiş
hiç,
ne de bir sendika - evine, plânlama dairesine
girmiş;
zavallı kardeşim böylece
anlaşılmaz oluyor,
eğilip bükülüyor, çözülüp dökülüyor,
ilginç
ilginç
buluyor kendini
ona yakışan söz bu,
üstün değilim ben
kardeşimden,
ama gülümsüyorum,
çünkü sokaklarda
bir başıma değilim yürürken;
akıp gidiyor yaşam
bütün ırmaklar gibi,
bir ben
görünmeyenim,
gizemli gölgeler yok,
yok karanlıklar;
herkes çene çalıyor benimle
birçok şey anlatmak istiyorlar bana,
ailelerinden söz açıyorlar
yoksulluklarından
ve sevinçlerinden,
geçiyor hepsi ve hepsi
birşey söylüyor bana,
bir sürü de iş yapıyorlar!
odun kesiyorlar,

geriyorlar elektrik tellerini,
geç saatlerinde gecenin yoğunuyorlar
her günkü ekmeği,
demir bir mızrakla
deşiyorlar bağursaklarını
yeryüzünün
ve dönüştürüyorlar demiri
kilittlere,
yükseliyorlar gökyüzüne ve taşıyorlar
mektupları, gözyaşlarını, öpücükleri;
biri var
her kapıda,
bir varlık doğuyor
ya da sevdiğim kadın beni bekliyor,
geçip gidiyorum ve nesnelere
onların türküsünü söylememi istiyor,
ama vaktim yok,
herşeyi düşünmem,
eve dönmem,
Parti'ye uğramam gerek;
başka ne gelir elden
herşey benden
konuşmamı istiyor,
herşeyin türküsünü çağırمامı, hep çağırمامı
istiyor;
düşler
ve seslerle dolu herşey,
türkülerle dolu;
yaşam bir kutu: açılıyor,
uçuyor ve geliyor
bir kuş sürüsü:
konmuşlar omuzlarıma,
birşeyler anlatmak istiyorlar bana,
yaşam bir savaşım
ilerleyen bir ırmak gibi
ve insanoğulları
söylemek istiyorlar sana,
bana
ne uğruna savaşıklarını,
ölürlerse
ne uğruna öldüklerini,
oysa ben geçip gidiyorum, doğrusu
vaktim yok bunca yaşam için,
onların hepsinin
yaşammasını istiyorum yaşamımda;
türkümde dile gelmelerini;
önemli değilim ben,

lizme karşı savaşmak istiyoruz. Ben, bugün ülkemde köklü değişiklikler yapmakta olan bu büyük ordunun bir savaşçısı oldum hep. Yeniden belirtiyim, bu görevi bir ödev olarak kabul ettim ben. Ayrıca, gençliğimde yaşadığım Fransa'ya ve Paris'e yeniden kavuşmak özlemine karşı daha uzun süre direnmek de zor olurdu doğrusu.

● İç savaşında çarpıştığınızı İspanya'da sayısız dostlarınız vardı. Bu ülke ile ilişkileriniz ne durumda şimdi?

Doğrudur. Garcia Lorca, Alberti, özellikle de Miguel Hernandez ile çok yakın dost oldum. Hele çok değerli bir dost çok olağanüstü bir şair olan Hernandez, Franko zindanlarında can verdi.

● İspanya'ya dönmeyi düşünüyor musunuz yakında?

Şimdiye dek İspanya'ya dönmediysem, bu, istek yada vakit yokluğundan değil, çok önemli kişilere nedenler yüzünden oldu. Ama artık hâlâ pek çok dostumun bulunduğu İspanya'ya gitmenin zamanı gelmiştir sanıyorum.

● Miguel Angel Asturias (1967'de) Nobel'i aldığında, "Bu ödül, tüm Latin - Amerika edebiyatına verilmiştir" demişti. Aynı görüşü benimsiyor musunuz siz de?

Hiç kuşkusuz! Bir Latin - Amerikalı şairim ben herşeyden önce. Senatör adaylığım sırasında işçilere seslendim. Ama öyle uzun uzun söylevler çekmedim hiç. Üç - dört şiirimi okudum onlara sadece, ve seçtiler beni. Eğer onlar bu şiirlerde kendilerini tanımasalardı bana oy veriler miydi sanıyorsunuz?

neruda'nın yaşadığı

MESUT ODMAN

Çağımızın en büyük şairlerinden Pablo Neruda 23 Eylül 1973'te, Şili halkının tarihsel deneyini kana boğan 11 Eylül faşist darbesinden on iki gün sonra öldü. Bugün onun şiirlerinden küçük bir bölümü, bir de yaşamının son günlerinde tamamladığı anılar kitabı, *Yaşadığımı İtiraf Ediyorum*, dilimize çevrilmiş durumda. İlginç bir şey bu, sanat ve kültür hayatımızın gelişme derecesini gösteren bir olgu: Son on - beş yirmi yıldır bütün dünyanın sözünü ettiği, dünya halklarının hayranlığını kazanmış bir büyük şairin yüzlerce şiirinden bir kaç, o da ancak Nobel ödülünü aldıktan sonra dilimizde yayımlanıyor. Buna karşılık, anılar kitabı, sadece bir yıllık bir gecikmeyle piyasaya çıkarılıyor. Sanat yayıncılığının büyük ölçüde, güncel siyasal olayların güdümünde olduğunu ileri süren görüşü destekliyor bu, ama yine de olumlu bir gelişme. Neruda'nın şiirlerinin de çevrilmesini beklileyebiliriz artık.

Neruda'nın bir dünya şairi, bir dünya yurttaşı olduğunu anılarından öğreniyoruz. Ama, kuşkusuz, Şili'li bir dünya yurttaşı. Hayatı boyunca halkın mücadelesine katılmış, Şili emekçilerinin türkülerini söylemiş. Çok uzaklardayken bile, ülkesi hep aklındadır. Uzaydan dönen kozmonot Titov'a, Moskova'daki madalya töreninde, şunları söyler:

" - Söyleyin bana, gökyüzünde dolaşır ve aşağıdaki dünyamızı seyrederken, Şili'yi de gördünüz mü?"

Neruda'nın ilk şiir kitabı 1923'te, 19 yaşındayken, basılır. Uzun yıllar bir gezgin hayatı yaşar Neruda. Ama yirmi yaşında bir üniversiteli olarak girdiği siyasal mücadeleyi, kişiliğini geliştirerek sürdürür. Bütün dünya halklarını, onların şairlerini yakından tanır; dostluklar kurar. İspanya iç savaşında cumhuriyetçilerin yanında yerini alır. Partiyeye girme kararını o yıllarda vermiştir. Şöyle anlatır bunu:

" - Kısacası, kendime bir yol seçecektim. İşte bu yolu, İspanya'nın yaşadığı kötü günlerde seçtim ve hiçbir zaman da pişman olmadım.."

Partisi onu senato seçimlerinde aday gösterir. Maden işçilerinin oylarıyla senator seçilir; onların dâvasını savunur. 1970 yılında Partisi onu, bu kez Cumhurbaşkanı'na aday gösterir. Sonraki günlerde, Halk Birliği'nin ortak adayı Allende'yi desteklemek için Neruda adaylıktan çekilir. Halk Birliği seçimi kazanır.

Çağdaş sanacı nasıl bir insan olmalıdır, sorusunun en güzel cevaplarından biridir Neruda. Onun hayatı boyunca sürdürdüğü siyasi tavrını, şiirini, şiir sanatı üzerine söylediklerini kavrayamamış bir şair mutlaka eksik kalacaktır.

"Burjuvazi gerçeklere gittikçe yabancılaşan bir şiir istiyor. Can çekişen kapitalizm, şairin, ekmeğe ekme, ve şaraba şarap demesini bile tehlikeli buluyor. Bir şairin kendisini "küçük bir tanrı" saymasını kapitalizm daha uygun görüyor. Bu kanı, ya da bu davranış, egemen sınıfları hiç tedirgin etmiyor. Şair heyecanlanıp tanrılara özgü yapılmazlığında direnince, satın alınması, ya da ezilmesi zorunlu da kalmıyor. Bu arada ise, 'dünya kendi yolunda, kendi gözkaşaştırmacılığında sarsılarak ilerliyor.' " (S. 382)

"Gerçekçi olmayan şair ölür. Fakat yalnız gerçekçi olan şair de ölür. Sadece akla aykırı yazan şair, kendisince ve sevgilisince anlaşılır ancak. Bu da oldukça umut kırıcı. Sadece akılcı olan şairi eşekler bile anlar. Ama, bu da epeyce hüznün verici." (S. 342)

"Şiirin gerçeküstü ya da gerçek altı olmak için hiçbir nedeni yoktur. Ama, şiir gerçekliğe karşı olabilir. Bunu çok haklı ya da çok haksız yapabilir. Yani bütün şiir yanıyla." (S. 380)

"Kim karar verecek, mısralar daha kısa, daha uzun, daha ince, daha kalın olmalı, diye? Daha sarı ya da daha kırmızı olsun, diye? Şiiri yazan şair kestirir bunu. Soluğuyla, kanı, bilgisi ya da bilgisizliğiyle. Bunu kestirir. Çünkü bütün bunlar şiirin günlük ekmeğidir." (S. 342)

"Mısralarını yüz otuz bin kişi önünde okuyan bir şair, değişmesin olamaz. Böylesine bir deneyden geçen şair, eskisi gibi değil, daha başka yazar." diyen Neruda, pek çok ödül kazanmış bir sanatçıdır. Ama, siyasal bir toplantıda şiirlerini okuduğu onbin maden işçisinin verdiği şu ödülden daha değerlisi düşünülebilir mi?

"Ben en son konuşacağım. Adım ve şiirimden başlıyorum, "Stalingrad için yeni sevgi türküsü" duyulunca, olağanüstü bir şey, ömrüm boyunca unutamayacağım bir törenle karşılaştım. Dev yığın, adımla ve şiirimin başlığını duyar duymaz, şapkalar sessizce çıkarıldı."

Neruda çok şey anlatıyor anılarında: çağımızın büyük sanatçıları olan dostlarını, birçok dünya ülkesini, politikacı dostlarını, Şili'de ve öteki ülkelerde katıldığı ya da tanık olduğu siyasal mücadeleleri, Latin Amerika'lı devrimcileri, 11 Eylül darbesinin öncesini... Son derece öğretici bir kitap *Yaşadığımı İtiraf Ediyorum*. Ama, güç okunuyor. Çeviri yer yer kötü. Şunlara benzer cümleler var, sözgelimi:

"Aradan birkaç saat sonra, elma almakta olduğum manavın önünde atlı bir araba durdu." (S. 81)

"Zamandan başka birşey kayboluşluğu mekanlarına girip çıktık." (S. 97)

"Ölüm onun çelişkili ziyan olmuşluğu su götürmez varlığına son verdi." (S. 374)

"Ona böyle şeyler yakıştırmamanın sonu neye varır., diye düşünmüş ve onun kanatlarını kesmiş oluruz." (S. 374)

Noktalama işaretlerinin yanlış kullanılması, biktirici dizgi hataları okumayı daha da güçleştiriyor. Sonuç olarak, bu güzel kitabın epeyce harcanmış olduğu söylenebilir.

Ama, hepsine katlanarak, mutlaka okumalıyız bu kitabı. "Şili halkı, benim halkım için büyük zaferler kazanmış olan partimle bir çekişmem, bir sorunun olmadığı hiç bir zaman. Daha ne söyleyebilirim? O arkadaşlarım kadar sıradan, onlar kadar dirençli ve altdilmez olayım isterim sadece" diyen bu devrimciyi iyi tanımalıyız.

"Benim hayatım, bütün hayatlardan oluşmuş bir hayattır... Bir şair hayatıdır." diyor Neruda.

Bu hayatı öğrenmek gerek.

vaktim yok kendi işlerim için,
gece demeden gündüz demeden
yazmalıyım ne olup bittiğini,
kimseyi de unutmamalıyım.
Ne ki gerçek, ansızın
yorgun düşüyor,
yıldızlara bakıyorum,
uzanıyorum otların üzerine, geçiyor
keman rengi bir böcek
dayıyorum kolumu
körpe bir memeye
ya da kalçaları üstüne
sevdiğim yosmamin,
bakıyorum sonra sert
kadifesine
donmuş burçlarıyla
titreyen gecenin;
işte o zaman
yükseldiğini duyuyorum benliğime doğru
gizemler dalgasının,
çocukluk,

ağlanan köşe bucak,
üzüntülü delikanlılık,
uyku akıyor gözlerimden,
uyuyorum
kalıp gibi,
içim geçiyor
yatar yatmaz
yıldızlarla ya da yıldızlırsız,
sevgilimle ya da sevgilimsiz;
kalkın a bakıyorum
ge e gitmiş,
sokak benden önce uyanmış,
işe gidiyor
yoksul kızlar,
balkaçlar dönüyor
okyanustan,
maden işçileri
yeni pabuçlarıyla maden ocağına giriyorlar,
yaşıyor berkes,
sıklaştırıyorlar adımlarını,
anca vaktim var

giyinmeğe,
koşmam gerek:
nereye gittiğini, başına ne geldiğini bilmediğim
kimee
geçemez yoldan.
Yaşamak gelmez elimden
yaşamsız,
insanoğlu olmadan insan olmak,
koşarım, görürüm, iştirim
ve türkü söylerim,
bir alıp veremediği yok
yıldızların benimle,
ne çiçeği ne yemişi var
yalnızlığın.
Bütün yaşamları verin bana
yaşamım için,
tüm acısını verin bana
yaşamım için,
tüm acısını verin bana
herkesin,
dönüştüreğim onu

umuda.
Bütün sevinçleri
verin bana
en gizlilerini bile,
yoksa kim bilir onları?
Onları anlatmam gerek,
her günün
savaşımını
verin bana,
çünkü benim türküm o!
böylece yürürüz hep birlikte,
dirsek dirseğe,
bir araya getirir türküm
bütün insanoğullarını:
bütün insanoğullarıyla türkü söyleyen
görünmeyen kişinin türküsü.

Pablo Neruda

Türkçesi: Teoman Aktürel

Assoc. Prof. Dr. İlhan Tekeli

YÖNETİCİLERİ DEĞİŞTİRMEK YÜZEYSEL BİR ÖNLEMEDİR.
ODTÜ'NÜN ANAYASAYA AYKIRI YAPISINI DEĞİŞTİRMEK, ONU ÖZERK VE
DEMOKRATİK BİR ÜNİVERSİTE
HALİNE GETİRMEK GEREKİR.

YAPILMAK İSTENİLEN,
ODTÜ'YÜ SUSTURMAK, ÖZLEDİKLERİ
TEK BOYUTLU
ÇAĞDIŞI ÜNİVERSİTEYE
BİR ADIM DAHA YAKLAŞMAKTIR.

● ODTÜ Rektörünün işinize son vermesini nasıl karşılıyorsunuz?

Yirmi beş öğretim üyesinin işine son verilmesini, bu hafta içinde yaptığımız basın toplantısında belirttiğim gibi, ODTÜ yöneticilerinin "tek boyutlu" üniversite yaratma çabalarının uygulamadaki bir taktik aşaması ve siyasal bir girişim olarak değerlendiriyorum. ODTÜ yöneticileri, ODTÜ'deki buhranın ulaştığı bu aşamada bu öğretim üyelerinin işine son vererek buhranı çözümlenmekte kullanabilecekleri yumuşama seçeneklerini kaybetmişlerdir. Dönülmez bir noktaya ulaşımlardır. Bu buhrandan çıkış kapılarını kendilerine kapadıkları için, kendi siyasal amaçları bakımından da tutarsız bir karardır. Ama kişisel açıdan bu kararı bir fırsat olarak değerlendiriyorum. ODTÜ yöneticileri, bu kararları ile bana yargı organlarına başvurarak, ODTÜ yasasının Anayasaya aykırılığı iddiasında bulunmak olanağını sağladılar. Bu olanağı sevakere kullanacağız.

● Sizinle birlikte daha kaç öğretim üyesinin işine son verildi? İsimleri? Bu işe son vermeler neden?

ODTÜ'de işine son verilen üyeler Mimarlık Fakültesinden; benimle birlikte Orhan Özgüner, Tuğrul Akçura, Esat Turaç, Bilgi Denel, Teoman Aktüre, Mehmet Adam, Davran Eşkinat, Aydan Bulca, Raşit Gökçeli, Hazırık Okulundan; Pınar Tuna, Pınar Ege, Mine Kılınç, Saime Ünlüsoy, Füsün Akarsu, Mary Butler, Karen Wolfe. Fen Edebiyat Fakültesinden; Murat Kirezci, Ersin Asarkaya, İbrahim Karal, Mühendislik Fakültesinden; Lâle Çultu, Biriçim Sipahi, Gürcahan Karagöz, Aclan Solman, İdari İlimler Fakültesinden; Ali S. Gitzmez'dir.

İşine son verilen öğretim üyelerinin büyük çoğunluğu, Mimarlık Fakültesinden ve Hazırık Okulundandır. Mimarlık Fakültesinin tam zamanlı öğretim üyelerinin dörtte birine yakını üniversiteden uzaklaştırılmıştır. Mimarlık Fakültesi 12 Mart sonrasında ODTÜ'de ilginç bir deney geçirmiştir. Gazetelere de yansıyan hikayeleri ile niteliği herkesçe tanınır hale gelen Attila Bilgütay dekan olarak atanmış ve son üç yıl içinde fakülte hem baskı altında tutulmuş hem de gelişmesi engellenmiştir. Böyle bir yönetim deneyi geçiren Mimarlık Fakültesi öğretim üyeleri özerk olmayan üniversitenin sakıncalarını, yönetici kadronun niyetlerini yakından tanımak, bilinçlenmek olanağını bulmuşlardır. Bu nedenle son yıl içinde ODTÜ'de oynanan oyunlarda tüm fakülte olarak aldığı kararlarla üniversite yöneticilerini sık sık uyarmışlardır. Ayrıca yönetici azınlığın dekanı hakkında "idari tahkikat" istemişler ve son olarak da, yöneticilerin üniversitede sınav yapılmasını bir cezalandırma aracı olarak kullanmasına karşı çıkmışlardır. Eğitim yapılmayan bir yerde, sınav yapılarak akademik bir değerlendirme yapılması olanağı olmadığını belirten bir fakülte kararı almışlardır. Fakültenin çoğunluğu sınav sonunda not vermemiştir. Yapılmak istenilen bu fakülteyi susturmak, özledikleri "tek boyutlu" çağdışı üniversiteye bir adım daha yaklaşmaktır. İşine son verilen öğretim

üyeleri arasında fakültenin kuruluşundan beri öğretim üyesi olanlar, eski dekanlar, ve bölüm başkanları bulunmaktadır. Fakülte'de etkili olabilecek kişiler eleştirilmiştir. Hazırık okulundaki yığılma da, üniversitenin en militan azınlık yöneticilerinden olan İdris Esen'in şahsi çatışmaları ile açıklanabilir kimsindayım.

● ODTÜ'de uygulanan bu baskılar sizce nasıl bir siyasal anlam taşıyor, MC iktidarının bu konudaki tavrı ne?

Genellikle MC iktidarını oluşturan siyasal kuruluşların özleminin özerk olmayan sindirilmiş bir üniversite olduğu, bu kesimce özerkliğin katlanılması gerekli bir Anayasa kuralı olarak görüldüğü söylenebilir. Özerk olmayan ODTÜ'ye kendiliklerinden özerklik vermek istemeyecekleri açıktır. Ama ODTÜ'de buhranın ulaştığı bu aşamada ortaya çıkacak politik pahasını MC iktidarının iç çelişkilerini bu konuda da ortaya çıkaracağı kimsindayım. MC'yi oluşturan partilerden AP gibi büyük kitlelerden oy desteği arayan bir parti için binlerce öğrencinin atılmasının taşınamayacak politik pahası olacaktır. Bu parti yöneticilerinin ODTÜ'de eski statü içinde bir yumuşama eğilimi göstereceği buna karşılık azınlık görüşlerinden destek arayan MSP ve MHP'nin bu sert tutumlarını sürdürmek isteyecekleri söylenebilir. Şimdiye kadar bu konuda birlikte hareket ediyormuş gibi davranan MC üyelerinin tutumlarında bu safhadan sonra bir ayrılık olacağı beklenebilir.

● ODTÜ'deki durum özerklik sorununa gelip dayanıyor. Bu konuda neler düşünüyorsunuz?

ODTÜ'nün özerk bir üniversite olmadığı bilinmiyor. Özerk olmayış temelinde üniversitede bütün karar yetkilerinin toplandığı Mütevelli Heyetinin siyasal iktidar tarafından tayin edilmesinden doğmaktadır. Üniversitede bütün yöneticiler bu heyet tarafından seçilmekte, bu seçimde öğretim üyelerinin hiçbir katılımı olmamaktadır. Bu mekanizma kötü işletildiğinde azınlık gruplarının üniversitede yönetimi kontrol etmesine olanak vermektedir. Bugün olduğu gibi yönetimi ele geçiren azınlık yöneticileri bu fırsattan yararlanarak kendi ideolojileri doğrultusunda baskı denemelerine girişmekte ve bunalmaların doğmasının nedeni olmaktadır. Bugün rahatlıkla iddia edilebilir ki, özerk, dolayısıyla, yöneticileri kendi içinden seçimle gelen bir üniversite yapısı içinde ODTÜ yöneticilerinin seçilme olanağı yoktur. Bu nedenle bugünkü yapıyı, dolayısıyla bunalmı sürdürmek için ellerinden geleni yapmaktadırlar. ODTÜ'nün Mütevelli Heyeti tarafından idare edilmesi doğrudan doğruya siyasal güçler tarafından yönetilmesinden daha sakıncalıdır. Bir siyasal güç, kamuoyunun tepkilerine hassastır. Hatalı kararlarının politik pahasını gelecekte ödeyecektir. Halbuki, Mütevelli Heyeti'nin ödediği hiçbir paha yoktur. Tamamen sorumsuzca davranabilmektedir. Böylece yönetimi ele geçiren bir azınlık grubu bunalmaların doğmasından çekinmemektedir. ODT bunalmının temelinde böyle bir Anayasaya aykırı üniversite yapısı yatmaktadır.

● ODTÜ öğretim üyelerinin yönetim - öğrenci "çatışması" karşısındaki tavrını nasıl değerlendiriyorsunuz?

ODTÜ öğretim üyelerinin son bunalmadaki tutumları iyimser bir ifade ile susmak olmuştur. Bu susuşun çok çeşitli nedenleri vardır. Bunlardan biri, ODTÜ'nün daha önce açıklamaya çalıştığım yapıdır. Öğretim üyelerinin normal kanalları içinde üniversitenin yönetimi ile ilgili karar verme olanakları yoktur. Bunalmada etkin bir rol oynamaları ancak tutarlı bir eylemle olabilir. 12 Mart sonrasında sindirilmiş havası içinde öğretim üyeleri, üniversitenin demokratikleşmesi için hiçbir risk almamış ve susmuşlardır.

Öğretim üyelerinin yapabilecekleri, kendilerini üniversiteye yabancı yapan, onları yönetime katmayan yapıya karşı çıkmaktır. ODTÜ öğretim üyeleri 12 Mart öncesinde yönetime katılmak için etkin eylemlerde bulunmuş ve uygulamada bazı haklar elde etmişlerdir. Yalnız bu haklar yasallaşmamıştı. 12 Mart ortamı içinde bu haklar kolayca geriye alındığı gibi, daha da gerilere götürüldü. 12 Mart sonrasında salamatlığı ile ODTÜ'den yapılan uzaklaştırmalar ve kamuoyunun bu konuda tepki göstermemesi, öğretim üyeleri üzerinde sindirici etkiler yaptı.

Daha genel bir çerçevede, son yıllarda yalnız ODTÜ öğretim üyelerinin değil, bütün Türkiye'de üniversite öğretim üyelerinin seslerini daha az duyurduğu söylenebilir. Bu durum, öğretim üyelerinin toplum içindeki sınıfsal konumları ile de tutarsız değildir. Şunu unutmamalıdır ki, kamu bürokrasisine göre gelir bakımından üniversite öğretim üyelerinin konumu 1960'lardakinden çok farklıdır. Bu açıdan, ODTÜ'de 12 Mart sonrası dönemin en ilginç gelişmesi uygulamalı - araştırmalardaki artıştır.

● Yeni öğretim yılı eşğinde ODTÜ'lü öğrencilere ve meslekdaşlarınıza neler söylemek istediniz?

Genel olarak kamuoyuna bildirmek istediğimden çok farklı bir şey yok. Toplum içinde her grup sınıfsal yapısının özelliklerine göre kendilerine yakıştırdıkları rolleri oynayacaklardır. Bu grupların biraz da seçim sonuçlarından etkileneceğini beklediğim davranışlarını önmüzdeki günlerde hep birlikte izleyeceğiz. Yalnız şunu belirtmek isterim ki, ODTÜ bu bunalmadan Anayasaya aykırı yapısını değiştirerek özerk ve demokratik bir üniversite haline gelmeden, bugünkü yöneticilerin değiştirilmesi gibi yüzeysel önlemlerle çıkarsa, ödenen büyük pahalara yazık olacaktır. Bu yapı çok geçmeden bir başka bunalmı ortaya çıkaracaktır. Bugünkü siyasal ortamda böyle bir dönüşüm güçlü bir kamuoyu desteği olmadan sağlanamaz. Bu açıdan ODTÜ'de boykot ilginçtir. Son yıllar içinde toplumdaki oldukça yaygın destek bulabilen nadir öğrenci hareketlerinden biri olmuştur. Bu destek, hareketin zora başvurmadan, öğrencilerin çok yüksek risk almasını rağmen, kararlılığını ve iç bütünlüğünü koruması ile olmuştur. Kamuoyu desteğinin sağlanmasında bu özelliğinin önemine dikkati çekmekte büyük yarar vardır.